

Ўзбек совет
шoirлари
кутубхонаси

ЗУЛФИЯ

Шеърлар

Ўз (СР) Давлат бадийи
адабиёт нашриёти
ПОШКЕНТ
1 9 6 3

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

Уйғун, Зулфия, Рамз Бобожон

УЗ ТУҒРИМДА

Инсон боласига ўзи босиб ўтган йўлга назар ташлаб, ундан қаноатланмаслик бегона эмас. Бу — бир одат. Мен ҳам дадил ва юксак парвозларни, жасорат ва журъат йўлини тутмоқликни, мушкулотларни забт этишни орзу қилардим. Ҳамон орзу қиламан!

Ўтмишда ақл бовар қилмайдиган жафолар қурбони бўлган аёл эндиликда паранжи ва сочвондан, «ичкари» ва тутқунликдан халос бўлди, маърифат ва сержилва саодатнинг, бахтиёр турмушнинг эгаси бўлиб қолди.

Мен 1915 йилда туғилдим. Совет мактабларида таълим олдим. Ҳеч қачон бошимга паранжи илганим йўқ. Аммо бир вақтлар жаҳаннам даҳшатларини бошидан кечирган кекса аёлларимиз билан кўпинча учрашиб, сўзлашиб қолганларимда, мен уларнинг ўтмишларига эмас, аксинча, шу ўтмиш

урф-одатларидан, мазлумаликдан халос бўлиш йўлида кўрсатган фидойиликлари, қудрат ва жасоратларига завқим ҳам ҳавасим келади.

Менинг онам ҳам ана шундай муштипар аёллардан бири эди. Ўтмишдан ҳикоя қилганда унинг кўзлари алланечук бир мунг ва ғусса булоғига ўхшаб кетарди. У қаноти қайрилган қуш эди. Онамининг қанчадан-қанча қўшиқ ва афсоналарни билишига ақлимиз бовар қилмасди. Бу сеҳрли афсона ва дostonлар бизга бениҳоя ҳузур бағишлар, ўзига ром қилиб олар, ҳар сафар янги жилва қасб этар эди.

Ҳозиргидай замон ва шароитда яшаганда, онам ким бўларди — шоирами, олимами, билмадим. Лекин шуни яхши биламанки, мўъжизалар яратишга қодир, жаҳонни кўзга кенг очувчи, инсонни гўзаллик сари етакловчи сўзга шайдолик ҳиссини менинг қалбимда остона ҳатлаб кўчага чиқмаган, оддий ўзбек аёли бўлган Онам уйғотганига аминман...

Отам ҳам оддий темирчи эди. Унинг қўлларида лаққа чўғга айланган темир парчасидан ёрқин учқунлар сачраганини ҳар сафар ҳавас ва завқ билан томоша қилардим. Отам темирни истаган

шаклга солиб инсонга хизмат қилдиришга қодир бўлган олтин қўлларга ва сахий қалбга эга эди.

Мен ҳали ҳанузгача отамдай бўлишни орзу қиламан, аммо на илож, инсон қалбига кира билиш, темирга ишлов беришдан машаққатлироқ: юракни чақмоқ каби аланга олдиришга ҳар ким ҳам муяссар бўлавермас экан...

Биз Тошкентда, тор кўчалардан биридаги кичик ҳовлида турардик.

Эндигина оёққа босиб келаётган ўзбек совет мактабида ўқидим. Бизга ёш-ёш партия ва халқ чақириғига жавобан савод ўргатишга ўзини сафарбар қилган қизлар илм беришди.

Шу сабабдан ҳам, ҳаётда тутадиган йўлим менга очиқ-ойдин бўлиб кўринди,— мен ҳам ўқитувчи бўламан деб юрагимга тугиб қўйдим.

Кейинроқ хотин-қизлар педагогика билим юртига ўқишга кирдим. Менда адабиётга қизиқиш уйғонди: китоблар кўз ўнгимда янги бир олам очди; буюк Навоийнинг хассос ғазаллари, Фузूलийнинг дostonлари, Пушкиннинг биллурдай мусаффо сатрлари, Байроннинг исёнкор шеърлари, ғам-алам билан суғорилган Лермонтов мисралари

ва оддий, аммо самимий Некрасов образлари мени борган сари ўзига мафтун қила борди.

Одамлар кўзидан яшириниб, шеърлар ёза бошладим: ёзганларимни бирон кимсага кўрсатиш мутлақо мумкин эмас деб ўйлардим. Фақат тасодиф биринчи шеъримнинг босиллишига сабаб бўлди. Бу 1930 йилларда юз берган эди. Шундан сўнг дадилроқ бўлиб қолдим — ёзган шеърларимни дўстларимга ўқиб берадиган бўлдим: улар бирин-сирин журнал ва газеталарда босилиб чиқа бошлади. 1932 йилга келиб, биринчи шеърим китобим «Ҳаёт варақалари» нашр этилди.

Бу тўпламни варақлаб қолганимда, кўзимга ғўрлик ва камчиликлар яққол ташланиб, мени хижолатга солади, лекин шу билан бирга унинг қаҳрамонлари, илгари сурилган фикрлар ва туйғулар ҳамон қалбимдан нари кетмаган, ўйлайманки, доимо шундай бўлиб қолади.

Ҳар бир шоирнинг ўз сози, ҳар бир қушнинг ўз овози бор дейдилар. Мен шеърларимнинг бир мавзу атрофида чекланиб қолишини истамайман: йиллар ўтиб боряпти, юрагим тўридан жой олган дугонам, тенгқурим, гўзал ва оқила, муҳаббатли ва вафодор оддий ўзбек аёлининг турмуши мени

илҳом чашмасига йўллайди, ўзининг шоирона ифодасини талаб қилади.

Ҳаётимнинг ўн йили Ҳамид Олимжон билан ҳамнафас ва ҳамқадам ўтгани мен учун улкан бир бахт бўлди. Йирик шоир, бениҳоя меҳнаткаш, ноёб интизом эгаси, дўстларига меҳрибон, душманларига аёвсиз Ҳамид Олимжон — турмуш ўртоғим, болаларимнинг отасигина бўлиб қолмасдан, айни чоғда уйғун йўлдошим ва сезгир маслаҳатчим ҳам эди. Мен ундан фикрлашни, меҳнат қилишни ва шеър ёзишни ўргандим, унинг ижод мактабида таълим олдим.

Бирмунча таржималар ҳам қилдим. Некрасовнинг ажойиб асари — «Рус аёллари» поэмасини улуғ бир муҳаббат ва масъулият ҳисси билан ўзбек китобхонига етказишга ҳаракат қилдим. Лермонтов ва Некрасов, С. Шчипачев ва В. Инбер, белорус ва украин шоирлари, сўнгги йилларда эса ҳинд ва урду тилидан қилинадиган таржималар худди ўз ижодим каби менга ҳузур бағишлайди.

Кейинги йилларда кўп мамлакатларда — Хитой, Ҳиндистон, Югославия, Цейлон ва Мисрда бўлдим...

Анвойи жаҳонни ўз кўзим, коммунист шоир кўзи билан кўриб, инсонга тинчлик, муҳаббат, фарзанд ва келажакка ишонч бир хилда зарур деган фикрга келдим.

Булар ҳақида ёзмасдан туриш мумкин эмас. Шундай қилиб, шеърларда янги, жонли мавзу жамол кўрғазади ва ҳар сафар ёзилган шеърни бутун ер юзида тинимсиз янграётган мушоирада синаб, чамалаб кўришга тўғри келади.

Шу пайтгача бир қанча шеърӣ тўпламларим босилиб чиқди. Бу сизга тақдим этилаётган тўплам ҳам охиргиси эмас, деб ўйлайман.

Шуни яхши биламанки, шеърсиз — ҳаққонӣ шеърсиз — яшаш мумкин эмас. Ва агар, китобхон ушбу китобдан қалбга яқин шеър топиб, азиз нон каби ўзи билан ҳаётга олиб кирса, ёки ақалли бирон бир шеър кимнингдир юрагига жон ришта-сидек ҳамроҳ бўлиб қолса, демак, мен бахтиёрман.

Қандай чиқдийкин? Одамлар баҳраманд бўлишга арзигудаймикин? Юксак дидли, теран туйғули совет китобхонига янги тўплам тақдим қилаётиб муттасил ана шуларни ўйлайман.

З У Л Ф И Я

ЮРАГИМГА ЯҚИН КИШИЛАР

**Шаҳрим кўчасидан мен шод бораман,
Катта ҳаёт қайноқ.**

сершовқин, гавжум,
Москва кўчасидай нурга кўмилган,
Машиналар занжири узилмас бир зум.

Одамлар дарёси оқар ёнимдан,
Қарайман:

ҳаммаси-ҳаммаси танқил,

Билмайман исмин ҳам, касбин ҳам, аммо
Биламан барида буюк интилиш:

Эртани бугунга келтирмоқ учун
Бугундан гўзалроқ дамга шошади.
Ҳаётда ҳали ҳеч тарих кўрмаган
Зафар китобидан варақ очади.

Танишларим қанча?

Сўрдим ўзимдан,
Порлаб жавоб қилди осмондан қуёш:
«Менинг нурим кирган ҳамма ер таниш,
Баҳра олган жоннинг ҳаммаси қардош!»

Ана... Коммунизм шуъласи юзда,
Туркман қиз қуёшдан туриб илгари,
Кўтарма кранда юксак уйларни
Офтобга тутаркан қўшиқ сингари.

Дилга сиғмай кетиб дўстлик ғурури,
Тезроқ қуриш учун узатаман гишт.

Қарайман:

пахтазор,
буғдойзорларда,
Бутун ўлка бўйлаб қизгин борар иш.

Юртим харитаси — менинг юрагим,
Энг узоқ бурчи ҳам таниш ва яқин,
Муқаддас гавҳардай сақлайман унда
Икки юз миллионли халқ муҳаббатин!

Узоқ Шарқ,

Сахалин,
Бокуда юриб
Кўраман энг яқин-қадрдон дўстни.
Билмайман:
бу совет кишиларисиз
Қайдан олар эдим қалбимга ўтти!

Шу қалб куйи бўлиб

гоҳ оқшом,
гоҳ тонг,
Дўстлар эшигидан кириб бораман,

Ҳар ерда муҳаббат ва ҳаёт берган
Яқин кишиларни топа оламан!

Заводда,

колхозда,

давлат бошида,

Менинг юрагимга яқин кишилар,

Бахтиёр бўлардим

, шеърларим билан

Шу дўстлар қалбига киролсам агар...

1954

М Е Н К О М М У Н И С Т М А Н

Мен коммунистман!

Ажиб бир ҳис билан дейман бу сўзни!

Бу сўз борлиғимнинг,

бутун қалбимнинг

Ифодаси бўлиб қуйилар тилга.

Шу маъно ҳаётим,

виждоним бўлиб,

Барча мушкулларни енгишга қодир,

Қудрат,

севинч бўлиб сингиган дилга.

Партиям!

Бахтиёр бир кунда сафингга кириб,

Ватанга меҳр тўла юрагим билан

Номинг пок тутишга сўз бердим мен ҳам.

Ўзимнинг шу кичик меҳнат постимда,

Ижод,

яратишнинг шавқига тўиб,

Бахтлиман, ишончинг мен оқлай олсам!
Мен ёш коммунистман!

Шонли оғаларим босиб ўтган йўл
Ишим,

курашимда беради сабоқ.

Ҳар сатри зўр мактаб, ҳам китоб бўлиб, —
Зич,

маҳкам,

қудратли бир сафда туриб.

Дадил,

оғишмайин бораркан олға,

Йўлимни кўраман яна ёрқинроқ!

Мен ёш коммунистман!

Асрлик зулмни қўпора олган,

Меҳнаткаш оммани етаклай олган

Миллион-миллионларнинг

бугун кенжаси.

Биламан,

эртага кирар қаторга

Партиянинг тўнғич фарзандларидай,

Сара фарзандларнинг яна қанчаси!

Биламан,

Бўлади шу янги минглар сафида,

Комсомол вояга етказган кадр —
Ленинчи аталган қизим,
 ўғлим ҳам,
Ушанда уларнинг тенгқурларига,
Ерқин коммунизм гражданига,
Кафолат бераман,
Зўр ишонч билан
Кафил бўлганидай менга рус оғам!

1954

Ю Р Т И М Н И К У Й Л А Й М А Н

Севимли Ватаним! Эй ҳаёт қадар —
Азиз, совет юрти аталган юртим.
Қачон мен дилимга солмайин назар,
Фақат сенинг буюк ишқингни кўрдим.

Нечунким, инсоннинг илк ва сўнг юрти,
Таянчи, ташвиши, қувончи тупроқ.
Менинг тупроғимнинг ҳурликдир кўрки,
Тоғдай иқболининг тожлари порлоқ.

Онам сути билан ишқингда ўсдим,
Ниҳол офтобдан топгандай жило,
Зулмат сочвонига бегона кўзим —
Олдида сен очдинг ёш, ёруғ дунё.

Гўдак тушунчамда Ватан деб билдим
Атрофни ўраган чаман боғингни,

Туганмас меҳрингга ўхшатиб севдим
Ойга кўзгу бўлган соф булоғингни.

Кўкси хазинага бой тоғларингга
Қараркан, ҳавасим тоғлардан ошди.
Қўйнидан отилган шўх ирмоқларга
Куй айтиб ҳур эркин қўшигим тошди.

Пахта водийларинг севдим мен жондан
Баҳорги латофат, кузги хирмонни.
Хаёлдай кенгликлар, қалбимдай тиниқ,
Бахтимдай кенг кўкнинг кумуш ҳилолин.

Тупроғингда ўсган ҳар бир гиёҳга
Боғбон муҳаббати, меҳри-ла боқдим.
Қуёшда нурланиб оққан дарёдай,
Сендаги эрк нури қўйнида оқдим.

Еп-ёруғ адолат ҳақнинг тонгини,
Жаҳондай толени кўрсатдинг менга.
Бахтиёр фарзанднинг қалб жарангини,
Бутун умидини боғладим сенга.

Нуригдан ёриган ирмоқдай гўё
Элим-ла интилдим қўшиғим жўшиб,
Рус халқи аталган азим бир дарё
Олди ирмоқларни мавжигга қўшиб.

Коинот қўшга бош чўзган мисол,
Барча ирмоқ кирди буюк пойтахтга.
Барча фарзандингдай бўлдим сазовор,
Сенга бир ватандош аталмоқ бахтга.

Мардликда, меҳнатда, ғазаб, севгида —
Доно бир онадай бўлдинг сен ибрат.
Бағрим тилинганда ҳижрон тифида,
Дардимга ироданг беролди мадад.

Шундай бўлган эди — кўксингга душман
Йиртқич тирноғининг ботганда изи.
Сени ва халқимни енгилмас қўрғон —
Қилганди саркарда партиям сўзи.

Қайга назар солмай, кучингни кўрдим,
Тингладим меҳнатинг симфониясин,

Ранго-ранг парданинг оҳангларида
Элинг ҳаётининг ҳар сониясин.

Мен кимга боқмайин, ишқинг-ла улуғ
Бахтини қўлида топтирар камол.
Халқлар дилидаги интилиш, умид
Сенинг номинг билан очади жамол.

Шу сабаб эркпарвар башар тонгида
Қуёшдай порлайди шуҳратинг сенинг,
Тинчлик-чун курашнинг зўр карвонида
Яловдор сарбондир қудратинг сенинг.

Сенда ўтган умр билмас сарғайиш,
Сен ёлғиз баҳорни этасан талқин.
Шунинг-чун шеъримда ҳамон гул ва ишқ
Дилларни юксалтган ҳисдаги ёлқин.

Кўксим тоғ, шодлигим баҳорги дарё,
Мен сени куйлайман, сўзим, созимда.
Бахтимга сен борсан, эй нурли дунё,
Шодлик, баҳор яшар ҳур овозимда.

Гулла эй бахт, илҳом манбаи ўлкам,
Октябрь ёритган эй порлоқ саҳар!
Саҳар пештоқида кўринган кўркам,
Бизнинг коммунизм аталган зафар!

1951

ОЛТИН КУЗ

Севаман, олтин куз, севаман жондан,
Атлас табиятли гўзал чоғингни.
Дарахлар либоси ранго-ранг гулгуи,
Кўзни эркалаган чаман боғингни.

Севаман, ерларга рангдор япроқлар
Юмшоқ ва ранг-баранг гилам тўшаса,
Гул гергандай териб барг қизалоқлар
Қушлардай гурпаклаб яйраб ўйнаса.

Далада пахталар кумуши порлаб,
Момиқ юзларини қуёшга тутса,
Теримчи чечанлар эгаклаб, қоплаб
Тоғдай хирмонларга келтириб тўкса —

Мен беҳад севаман! Енгим шимариб,
Қизлар орқасидан юраман мен ҳам.

Кенг водий қўйнида кўксим қабариб,
Яйрайман, нашъага тўламан бу дам.

Симоб тўлқинлари тутиб осмонни,
Муттасил ёмғирлар зериктирса ҳам,
Кумуш булоқларнинг сувлари сокин,
Қушлар инларига кириб олса ҳам.

Мен ғамгин боқмайман, кўнглимда баҳор,
Олтин япроқларга қараб толмайман.
Ясан келинчакдай ҳар бир дарахтни
Севаман! Нигоҳим уза олмайман.

Булут чодирини йиртиб мўралаб,
Чиқса қуёш, кўкка бўламан мафтун.
Севаман, нурларда пати ялтираб,
Оплоқ кабутарлар қилсалар ўйин.

Тўзони ювилган барглар шамолда
Рангини кўз-кўзлаб қилганда ҳузур,
Ҳозир тинган ёмғир томчиларида,
Олтин япроқларда ёниб тоза нур —

Гавҳар маржон каби ялтираб турса,
Мени ҳам ўрайди шеърӣ ҳаяжон!
Қуёшни қаршилаб чиқиб айвонга,
Нурларга кўмилиб юраман, шодон.

Севаман, олтин куз, севаман жондан!
Товусдай безанган дарахт, боғларни!
Емғирли оқшоминг, қуёшли тонгинг,
Хаёлга чўмганим гўзал онларни!

1943

Т У Н

Тоғ ортига ўтиб кетди кун,
Секин чўкди тоза, салқин тун...

Мен дераза очганим чорбоғ
Сокин ухлар тун кўрпасида.
Майин қўшиқ ёйилар ҳар ён,
Эсиб ўтган ел шарпасида.

Сув оқади аллалаб тунни,
Хамма ухлар, уйда мен уйғоқ,
Парча қоғоз, кичик бир қалам,
Бошим узра порлайди чироқ.

Тунда қанча хаёл, қанча куй,
Мен берилиб қулоқ соламан.
Сўз тополмай ифодасига,
Ранг ахтариб шошиб қоламан.

Соф ел эсар... Парвона учар,
Чироқ атрофида ўргилиб,
Ўзин уриб парт бўлади-ю,
Столимга тушади келиб.

Мен ёзаман, юлдузлар ўтар,
Ҳар бириси сўйлар бир эртақ.
Мана, Ҳулкар қаршимда чақнар,
Ёрқин тонгдан келтириб дарак.

Тун ўтади, яна чорбоғдан
Кўгарилар саҳарги туман.
Мен-чи, аста чироқ сўндириб,
Отаётган тонгни кутаман.

Кўзларимда эриб кетди тун,
Ейилмоқда ёрқин жувон кун...

СЕНИНГ МАҚТОВИНГ

Кўр эркам, гўзалдир вафоли даланг,
Хуснингдай тўлишиб кирар саҳари.
Атрофи поёнсиз, кўринар аранг,
Унда кумушланар меҳнат гавҳари.

Сенинг ёш бахтингдай нур тўлиб яшнар,
Момиқ пахталаринг далада оппоқ.
Ўргилиб терасан ишда вақтинг чоғ,
Дилиннга муҳаббат сиғмайин тошар.

Уни ниҳолликдан ўстирдинг кўзим,
Ўстирдинг ардоқлаб, гул очилтирдинг,
Далангни кўрганда қувнайди кўзим,
Тупроқдан пахтамас — дур сочилтирдинг.

Тонг ели эсади сочингни тараб,
Файратинг тунлардан яратар кундуз.

Сен чиққач далага, сени кузатиб
Сўнг кетар уйига кўкдаги юлдуз.

Меҳнатга нур мисол сингиб кетасан,
Этагинг момиққа тўлади тез-тез.
Қувониб мардлигинг таъриф этаман.
Шеър бўлиб келасан қаршимга сен қиз.

Сени мақтайинми, ёки далангни,
Далангда кезайми, қўшигинг тинглай.
Кўз нуринг бахш этар пахтангга рангни,
Пахтанг юрагингга солмиш ёниқ най.

Йигитлар тилида сенинг мақтовинг,
Фусункор кўзларинг ёқармиш дилни.
Нозик қўлларингдан таралган шонинг
Азизим, шод этар колхозни, элни.

Мен сени мақтайман, сизни мақтайман,
Улкам ифтихори пахтакор қизлар.
Достонларга киринг мисоли гулшан,
Эй меҳнат кўкида ёрқин юлдузлар.

1938

ҲИЖРОН

Қуз оқшоми эди. Булутли оқшом,
Ойдан тўкилмасди кумуш каби нур.
Азамат тераклар сафи хаёлчан
Қўкка чўзган эди бошини мағрур.

Барглари сарғайган гуллар, дарахтлар
Оқшом туманида сокин боққан чоғ,
Ёрим, севар ёрим жўнади жангга,
Менинг юрагимга тушди ҳижрон — доғ.

Мен севган дилдорнинг севган юрти бор!
Ишқ доим эрк учун ҳижронга рози.
Бу ҳижрон мангумас, висоли ҳам бор —
Қаҳратон қишларнинг бўлгандай ёзи.

1942

ПАЛАК

«Сенга мафтун бўлиб севиб қолганим,
Ишқинг оловида ўртанганим рост.
Сенинг ёдинг билан нафас олганим,
Исминг такрорлашга ўрганганим рост».

Дединг-у, эй йнгит, юзимга боқдинг,
Сендан узолмадим мен ниҳогимни.
Уша гўзал баҳор бағримни ёқдинг,
Энди ўзинг тингла тортган оҳимни!

Қизлар бўйи етса тикарди палак,
Мен сени севдим-у, олдим қўлимга.
Саватда товланар ранг-баранг ипак,
Баҳор нусха ташлар чизган гулимга...

Душман ажал тортиб келди Ватанга,
Бизнинг севгимизга ташлади ҳижрон.

Сен кетдинг яроғинг олиб елкангга,
Қайтаман, кут,— дединг ёв битган замон.

Сен-ла бирга кетди баҳор ҳам юрак,
Емон ваҳималар олди ҳушимни.
Келгач дилбар хатинг, хайрли дарак,
Умидим ўсди-ю, тикдим ишимни.

Уни тика бердим кечалар бедор,
Қаршимда суратинг, тортдим қатимни.
Хаёлимда сенсан доим, азиз ёр,
Ишқинг билан чекдим севгим хатини.

Ёвни тамом қилиб сен қайтсанг ғолиб,
Ишқда бирга тепгай биздаги юрак.
Сени қаршилагай қуёшдай ёниб,
Ўўлингга кўз тутиб мен тиккан палак.

Сенинг дилларингга бергай ул ором,
Севгим армуғони бўлур умрбод.
Меҳрибон қўлимнинг санъати мудом.
Сенинг рўпарангда турса бас, мен шод!

1943

УНИ ФАРҲОД ДЕР ЭДИЛАР

Артист Қобил Қори хотирасига бағишланади

(П О Э М А)

/

Осмон тиниқ. Тоғ оралаб ел
Уйнар эди субҳидам енгил.
Тоғ бошида ярқирарди қор,
Этагида яшнарди баҳор.

Шу тоғлардэн, тошлар ёнидан,
Қисматга ёр ошиёнидан
Кўзгудаги қизни этиб ёд,
Чиқиб келар шаҳзода Фарҳод.

Кўзида ишқ, мардона қадам,
Излар эди дардига малхам.
Қалби тўла орзу билан оҳ,
Кутар эди Ширинни нигоҳ.

Ер висолин излаб баҳодир,
Тоғни талқон қилишга қодир.
Саҳроларга оқизса дарё,
Ширин унға боқса бир қиё.

Ери юрти мўл бўлса сувга,
Шунда етар Фарҳод оҳуга.
Севги берар Фарҳодга қудрат,
Қудратига кўзгудан суврат —

Ширин бўлиб келар бу ерга,
Ой жамолин очар бу эрга.
Эл ерига жон берибсан дер,
Сен халқимга нон берибсан дер.

Ошиқлигин қиз билса зора,
Дардларига бўлса у чора.
Шунинг учун тоғни ёрар мард,
Шунинг учун қўшигида дард.

Куйларди у хуршид юзлидан,
Кўзгудаги оҳу кўзлидан,
Қўшиқ айтар севган дил тинмай —
Жаранглади олов тўла най.

Бу дилором ширин овоздан,
Ишқли дилдан янграган создан
Маст бўлгандай йигит ёнида
Елиб юрди майин шаббода.
Гулгунчаси қўшиққа мафтун
Бўлиб кўксин чок этди бутун.

Хушбўй ҳидин таратди райҳон,
Тўлиб кетди атирга ҳар ён.
Куйни тинглаб соч ёзди толлар,
Тебранишди нозик ниҳоллар.

Бу куйчига тан бериб, буткул
Қўшиғини унутди булбул.
Куйни тинглаб симобдай чашма
Жилваланиб қилди карашма.

Авжга чиққач Фарҳод навоси,
Куйга тўлгач боғлар ҳавоси —
Бош кўтариб майса ётоқдан,
Қулоқ солди оҳулар тоғдан.

Фарҳод кўзда маржон-маржон ёш
Тош устига қўйганида бош,

Тошлар болиш бўлайин деди,
Гуллар кўрпа солайин деди.

Чўллар очмак истади чаман,
Атир сочмак истади тикан.
Висол топмай чекканда азоб,
Бағри куйиб бўлганда кабоб —

Тутмак истаб майли пиёла,
Водийларда очилди лола.
Атрофини ўраган ҳаво,
Бўлсам деди дардига даво...

Оғир ғамгин кўшиқ ҳам тинди,
Гўё тоғдан акс садо келди:
«Эмиш юртимда Фарҳод исми,
Бунда тоғ қазувчидир,
Матой ҳуснин олмоққа.
Келибдир, де бу бозора»,
Жаранглади тоғларда бу куй,
Ширин юрган боғларда бу куй.

Булбул қилди бу куйни хониш,
Ва қуёшдан ёғилди олқиш,

Такрор этди зилол япроқлар,
Такрор этди тоғлар, тупроқлар...

Кўп ёғилди олқиш ҳар ёндан,
Дили тўла шод ҳаяжондан,
Таъзим қилиб артист турарди,
Еш юраги бахтли урарди...

Парда тушди... муҳташам залда,
Янграб кетди қарсак баралла,
Ташлайверди қизлар гулдаста,
Саҳна гулга тўлди бир пастда.

Икки юлдуз чақнаб кўзида,
Зўр ҳаяжон сезиб ўзида,
Табассум-ла ташаккур изҳор
Этди Қобил Қори санъаткор.

Кўп ёғилди ҳар ёндан олқиш,
Кетган эди табиатдан ҳуш.
Офарин деб қари-ёш қолди,
Офарин деб тоғ-тош қолди.

//

Гўзал эди ҳаёт баҳордай,
Баҳордаги тоза наҳордай.
Осойишта гулларди турмуш,
Кўриш, ўсиш, илгари юриш
Завқи билан яшар эди халқ.
Ижод, бахтга бўлгудайин фарқ.

Бахтнинг тоза шу осмонида,
Гўзал баҳор наҳор ониди,
Офат каби босиб келди ёв,
Фашист бўлди орзуларга ғов.

Ақл, юрак, санъат, истеъдод,
Ҳаво, тупроқ, сув — бутун ҳаёт,
Ҳаёт учун отилди жангга
Жонни тикиб она-Ватанга
Жўнай берди ишчи, пахтакор,
Жўнай берди олим, санъаткор...

Шунда бизнинг Қобил Қори ҳам,
Лаббай дея юрт чақирган дам,

Санъатига деди: «Яхши қол!»
Жангга кирди қўлида қурол.

///

Уз ҳушига келгандан кейин,
Қобил Қори кўз очиб секин,
Атрофига ташлади назар,
Тирик жондан кўрмади асар.

Ҳа, жангда у, жанг майдонида,
Совуқ қурол ётар ёнида.
Лекин ҳозир ёнар мисли ўт,
Ҳайқириқдан кучлироқ сукут
Олиб келгач кураш нафасин,
У кўтарди оғир танасин.

Бош кўтариб қаради узоқ,
Унга таниш жонажон тупроқ —
Украина ери бепоён
Боқар эди ғамли, меҳрибон.

Аллақайда гумбурлайди тўп,
Узоқларда ўт ёнарди кўп.

Чекиларкан душман, беомон
Ўт қўйганин англади шу он.

Дейди: ерда, осмонда олов,
Қанча ерга ўт қўймадинг ёв!
Қалбим ўтин ўчли тиллари,
Украина сарин еллари —
Тутинг менинг икки қўлимдан,
Қолмай қасос, кураш йўлимдан! —

Интилади олдинга томон,
Ёв ўқидан азоб чеккан жон.
Имкон бермас олға юришга,
Душманига ўқин узишга.
Кўкрагини ўпирган олов
Азоб берар унга беаёв.

Ёш юраги ҳаёт истайди,
Қони қасос томон қистайди.
Аммо, мана, қаршидан ўлим
Унга қараб ушла, — дер, — қўлим!
Оғир азоб сезиб ўзида,
Ғазаб ёнди шаҳло кўзида.

Қобил Қори оташга тўлиқ
Кучин йиғиб янградди қўшиқ:

Азиз Ватан, жонажон Ватан,
Керак бўлса қурбон жону тан.
Бахт, эркимиз қолсин деб элда,
Муҳаббатинг, қудратинг дилда,
Кўрсатамиз курашда сабот,
Евдан сени қиламиз озод.
Халқим учун, санъатим учун,
Яна жангга кираман бу кун! —
Дея бошин кўтарди азот.
Қобил Қори — қаҳрамон Фарҳод.
Қимирлашга йўқ эди мадор
У атрофга ташлади назар.

Бир беғубор осмонга боқди,
Гўё сирли кўзгуни топди.
Кўзгу мисол зангори осмон
Она юртин қилди намоён.

Қаршисида турган ўлим ҳам,
Ғойиб бўлди кўзидан бир дам.

Мана, она юрт Ўзбекистон,
Халқи, дўсту, ёру қадрдон.

Мана уйи, ҳовли, гулзори
Ва меҳрибон онайизори,
Отасининг нуруний юзи,
Йўлларига интизор кўзи.

Гул ичидан — кўйлаги атлас,
Лаби ёқут, кўзлари наргас
Ери майин қилиб табассум,
Унга боқиб ишқли ва маъсум —
Ҳаётимиз сақлаб қол, деди,
Дўстлар учун қасос ол, деди.

Гўё ўзин саҳнада кўрди,
Фарҳод бўлиб тоғларда юрди.
Аста ўтди ташланган гуллар,
Чапак чалган қизлар, булбуллар.
Балиқ сузган у олтин булоқ,
Ширин наҳри, Фарҳод қазган тоғ.

Кенг пахтазор, водий, боғ, бўстон
Бари бўлиб бир Ўзбекистон —

Гўё унга бағишлади куч,
Деди: ўч ол, душмандан ол ўч!

Вужудида ҳарорат ортди,
Хаёлини жанг ери тортди:
Бўстон эмас вайронлик, даҳшат,
Кўз олдидан ўтди беадад:—
Қора дорга осилган аёл,
Олтин сочи ёзиқ тол-тол,
Баданида қамчининг доғи,
Ерга тегмай чўзиқ оёғи
Чайқалади тутунли елда,
Бошсиз ётар гўдаги ерда.

Шаҳар, қишлоқ кўринди вайрон,
Днепрнинг тўлқинида қон.

Буғдойзорнинг олтини ўтда,
Саҳналарнинг тили сукутда,
Сукутида янграб зўр қасос
Деркан: эй дўст, биз-чун ол қасос:
Узоқлардан келаркан фарёд —
У бошини кўтариб кушод:

— Йўқ, бу куйган далалар ҳаққи,
Бошсиз қолган таналар ҳаққи
Яксон қилмай душманини тамом,
Бари учун олмай интиқом —

Мен ўлимга бўлмайман рози! —
Деди. Ғазаб тўла овозин
Олиб кетди узоққа шамол.
Кўзин юмди бедармон, беҳол. —

Бир дам юмди кўзини, аммо,
Оғир бўлди дард чекмак танҳо.
Қадрдон юрт кўкига боқди,
Гўё тиниқ кўзгуни топди.

Душман пайҳон қилган дала, қир,
Шу кўзгудан ўтарди бир-бир.
Ўртоқлари мардча қилар жанг,
Мана ёвнинг ҳоли бўлиб танг —

Қочиб борар халқнинг ўчидан,
Совет жангчисининг кучидан.
Босқинчи ёв ўлган беҳисоб,
Кўринади кўзига шу тоб.

Тепасида бир гала қузғун
Базм қуриб қилади ўйин.

Қизил байроқ, қасос йўл бошлаб,
Найзаларда зафар ярақлаб
Бораётган полкини кўрар,
Ва мардона халқини кўрар.

Халос шаҳар қишлоқлар ўтди,
Озод қизлар унга гул тутди,
Қобил Қори тинч, лекин базўр
Кўзин узиб кўзгудан мағрур
Жангчиларни кўрди бошида,
Командирин кўрди қошида.

У тутган сув ҳаёт бахш этди,
Ўлим гўё нарига кетди.
Жанг зафари руҳин этди шод:
— Украина тупроғин озод —
Кўриш, дўстлар, тилагим эди,
Кўрдим! —
— Зафар бизники энди,
— Жон дўстларим, хуш қолинг, — деди,
Мен учун ҳам ўч олинг, — деди.

— Мен ўлимдан асло қўрқмайман —
Лекин яшамоқни истайман.
Ҳаёт яхши, кураш ҳам яхши,
Она тупроқ, қуёш ҳам яхши.

Озод юртда берганим-чун жон,
Кўз юмаман мағрур беармон.
Қолди ёрим, отам ва онам,
Қолди севган қўшиқларим ҳам.

Мана, турар қаршимда ўлим.
Лекин қўшиқ тилайди кўнглим.
Куйлай, дўстлар, тингланг сўнгни бор.
Сўнгра, майли сиз айтинг такрор:

«Озод элда яшардим озод,
Севги билан бахтиёр эдим.
Гоҳи Мажнун, гоҳ ботир Фарҳод
Бўлиб элу халққа ёр эдим.

Санъат эди дилим банд этган,
Саҳна эди жонажон уйим:
Санъатимга чанг солгач душман
Жангга кирди юрагим, куйим.

Санъатимни севгандай севдим
Сени Ватан, курашдим сен-чун.
Тупроғингни қоним-ла ювдим,
Аямадим жонни эркинг-чун.

Мен ўламан, аммо дўстларим,
Евдан сени қилади озод.
Украина ерига яна
Баҳор кириб бўлади обод.

Азиз халқим, фарзандлик ҳаққи,
Курашингга руҳим-ла ёрман.
Душманини енголган халқим
Зафарида, бағрида борман...»

Санъаткорнинг нафаси тинди,
Халоскорнинг нафаси тинди.
Дўстлар сокин эгганида бош
Шарқ томонда кўринди қуёш.

Сукунатни бузиб ел-шамол,
Тинган куйни айлади такрор.
Тилга кириб гўёки ўрмон
Такрорлади қўшиқни шу он.

Такрор этди у куйни дарё,
Ев қонига бўялган гиё.
Такрорлади тошлар, тупроқлар,
Такрорлади жангчи ўртоқлар.

Такрор этар тоғлардаги қор,
Такрор этар келганда баҳор...
Шундай яшар асрлар бўйи,
Ҳалок бўлган санъаткор куйи.

* * *

Сокин оқар дарё лабида,
Бир туп кўм-кўк арча тагида —
Қабр турар. Бошидаги хат
Марҳум эрдан беради дарак:

«Бунда ёвни қириб беомон
Ватанга жон берган қаҳрамон —
Жангчи Қобил Қори ётади».
Тонглар уни эслаб отади,
Секин елиб майин шамоллар,
Шарқдан ғарбга эсанг замонлар
Келтиради райҳон бўйини,
Лайли, Ширинларнинг куйини.

Кўп юлдузлар ой билан тунда
Келиб, майин эгилиб шунда —
Салом айтар она элидан,
Ширин калом ўзбек тилидан.

Бошида ой тўкиб кумуш ёш
Секин қайтар келсин деб қуёш.

1943

СЕНИНГ МАФТУНИНГ

Яхшики йигитда эр юраги бор,
У севса ҳеч қачон ёнмас яширин.
Севгинг тўғрисида ўзинг очдинг сўз,
Эй кўзи қоп-қора, сўзлари ширин!

Менинг севганимни ҳали билмасдинг,
Танҳо ўртанишдан мен олдим лаззат.
Дидимни кемирган муҳаббат сирин
Ўзим ардоқладим, ҳам қилдим иззат.

Қалбимга ёзилган муҳаббат сўзи,
Ўйимни чулғади менинг ҳар минут:
Лекин ишондимки, сен сўз очмасанг,
Шу дардда ўлсам ҳам этаман сукут.

Ҳатто билмас эдим севарминдинг сен,
Балки севганингдир бир бахтиёр қиз.

Балки хаёлингдан мен беҳад йироқ,
Аммо сен дилимда кечаю-кундуз.

Фақат ўйладимки, уятдир қизга
Йигитга севгисин айласа изҳор.
Бу — дсҶ солар дедим қизнинг ҳуснига,
Энди иложим йўқ бўлмайин иқрор.

Узоқ мен ахтардим, аммо ўзимда
Бир куч тополмадим севгидан устун!
Мен сени севаман, сеҳргар йигит,
Бутун борлигим-ла мен сенга мафтун.

1942

О Н А

Қирда бўлди раис узун кун,
Мана, отда қайтди у жадал,
Беланчакда булутдай гўдак
Тамшанади кўкракка маътал.

Бахт чечагин устига она,
Худди оппоқ тонгдай эгилди.
Сут ҳид анқиб турган нафасдан
Ҳаёт тўла бир баҳор елди.

Нурга қўлин чўзган ниҳолдай,
Кабутардай талпинди гўдак,
Бахтдай олиб босди бағрига,
Кундан иссиқ эди бу кўкрак.

Кўзда ёниб оналик меҳри,
Еш кўксида тирсиллади сут,

Зўр рўзғорда кечган кундузнинг
Шу он бўлди ҳорғини унут.

Бола эмар мириқиб, шошиб,
Оқ момикдай қўллар-ла қучар.
Бирпас севиб тўйғизади-ю,
Она қайта далага учар.

Ҳозир тонгдай гўзал, бахтиёр
Ултиради баланд сўрида.
Оқшом чўккан улкан пахтазор
Шу гўдакдек кўзи нурида.

Чавандознинг қиличларидай
Жўякдаги сувда ётар ой,
Нурга, сувга, меҳнатга қонди
Чексиз ҳосил бўлар ҳойнаҳой.

Она ўйлар колхозни, элни,
Юрти ишқи дарёдай жўшиб,
Билармикан она сут билан
Шу ҳисларни эмизар қўшиб?

Билади! Шу меҳри наҳридан
Шу парча ўт топар балоғат.

Фарзанд кўрар кунлар, юмишлар
Толендек гўзалдир ғоят.

Ҳали туғилмаган кунларни,
Қалб кўзи-ла илғайди аранг:
Колхознинг ҳам ўша кўркини
Тасвирлашга тополмайди ранг.

Ухлаб кетди дала ва гўдак,
Она бедор салқин сўрида.
Орзуларин этар тарбият
Ленин ёққан машъал нурида.

1950

Ч У П О Н

Улуғ халқи билан ҳамдам, ҳамнафас,
Сўнгги ахборотни тинглаб Москвадан
Норгул ўмровлардан кучи тирсиллаб,
Чўпон чиқиб келди катта ўтовдан...

Қирларнинг ўзгача ажиб гашти бор,
Тонгдан оқшомгача нур эмар ери.
Ердан кетар-кетмас кумуш каби қор,
Баҳорни уфурар ипакдай ели.

Зилол сувга тўлар ўтлар ҳар нафас,
Ҳавога учади чўпон куйлари.
Майса бўйларига, таниш куйга маст
Тўлқиндай оқади семиз қўйлари.

Чўпон нигоҳ ташлар қадрдон қирга:
Ҳамма ерга бирдай нур ёзган қуёш.

Чўпон шод — колхози ишониб унга,
Юлдуздай саноқсиз қўйга қилмиш бош.

Чўпон шод — келмоқда ям-яшил баҳор,
Чўпон шод — томирга қуйилади куч.
Наслдор қўйларнинг салмоқдор, юкдор
Юриши бағишлар бир дунё суюнч.

Тилладай, кумушдай товланиб эрта,
Йўрғалаб қолишар қўзилар ўтлаб,
Дунёда тенги йўқ сеvimли элга
Тенгсиз қоракўлни беради кўплаб.

Чўпон шод — йилдан-йил қўйи кўпаяр,
Йилдан-йил колхози қудратли, илғор.
Чўпон шод — бахтиёр ҳаётда яшар.
Ҳалол меҳнат билан топган эътибор.

Колхозда сеvimли комсомолкаси —
Севган қизи — худди ўзидек ишчан.
Яшнайти серунум пахта даласи!
Онадек буларни севар халқ, Ватан.

Баҳор келар,

ҳаёт гўзал, шод чўпон.

Янгратар муҳаббат, баҳор куйларин.

Тоза, босилмаган янги ўт томон

Бошлайди бўрдоқи, семиз қўйларин.

1952

ЎҒЛИМ
СИРА БУЛМАЙДИ УРУШ!

Тўлишарми ўлкада баҳор,
Қувёш кезар осмон кўксида.
Қалдирғочлар қанотми қоқар,
Ундан соя лаби устида.

Мана, ўғлим лаби устида
Қалдирғочнинг майин қаноти.
Успириним тоза кўксида
Қуида ошар янги ҳис тоти.

Бўйи ошиб кетди бўйимдан,
Боса олар кўксига бошим.
Севгим қуриб берган уйимда
Ўсди менинг катта йўлдошим.

Юрак тўла шодлик, меҳр, бахт,
Унинг кўзларига боқаман.

Нигоҳидай тиниқ ва ёрқин
Орзу тўлқинида оқаман.

Орзулари қалбимга зийнат,
Ҳаётидир кўзим қораси.
Укинаман, баъзида фақат,
Ёнида йўқ унинг отаси.

Уруш! Номинг ўчсин жаҳонда,
Ҳамон битмас сен солган алам.
Сен туфайли кўп хонадонда
Ота номли буюк шодлик кам.

Юлдинг ота демак бахтини
Жуда мургак гўдакларимдан.
Яхши ҳам бор шундай Ватани,
Далда бўлди юракларимга.

Ота бўлиб солдим мен йўлга,
Она бўлиб меҳримга олдим.
Мана, юртга ўғил ўстирган
Бир давлатманд бой бўлиб қолдим.

Қанча ишонч, умид бахш этар,
Ҳам Ватанга, ҳам менга бу дил.

Қоя каби ёнимдан чиқиб,
Суян,— дейди,— кифтимга дадил.

Мен онаман, менинг юрагим
Фарзандларим қувончига кон.
Дил орзиқар, баъзан тилагим.
Ваҳималар ўраган замон.

Иўқ, урушнинг номи ҳам ўчсин,
Менинг ўғлим керак ҳаётга.
Истамайман, унинг дудлари
Қўнсин лаби узра қанотга.

Бас, бас эзгу оналар қалби,
Яшай олсин бежавф бахт билан.
Меҳнатимиз, ғазаб, севгимиз
Тинчлик, дейди бутун халқ билан.

Кўкрак сути ва меҳнат билан
Биз жаҳонга берганмиз турмуш.
Она қалби оёққа турса,
Ўғлим, сира бўлмайди уруш!

1954

РАШК

Ўлтирибман дарё бўйида,
Юрагимда рашк билан ҳавас.
Дарё оқиб борар... қўйнида
Қуёш нури, баҳорги нафас.

Иўқ, рашкимни қўзғатган бумас!

Чунки мен ҳам халқ денгизида,
Баҳор нафасин ҳам сезаман.
Дарё оқиб ётар изида,
Мен истасам жаҳон кезаман.

Лим-лим сувдан узолмайман кўз,
Тўлқинларда тирик ҳаяжон.
Қуёш миллион ва миллион юлдуз
Бўлиб унга сочилган маржон...

Тепасида учар гала қуш,
Аргимчоғин дарёга солиб.
Тоғ еллари уриб ўтар тўш,
Салқинидан шаҳарга олиб.

Йўқ, рашкимни қўзғатган бумас!

Ишқ ва ҳижрон оловларидан
Омон чиққан қайноқ дилим бор.
Мен қуёшли эл фарзандиман,
Бахтлиманки, ёниқ нафас ёр.

Йўқ, рашкимни қўзғатган бумас!

Нигоҳ кетар тўлқинлар билан,
Соҳилларга суқ билан қараб.
Қўлда кетмон, бир чол дарёдан
Боғига сув очади яйраб.

Кумуш сочдай ёйилар сув ҳам,
Қуйилади тупроқ қўйнига.
Менинг қалбим рашк бўлиб шу дам
Осилади сувнинг бўйнига.

Ҳовуч-ҳовуч ичади қизча,
Сероб бўлиб кетар ташна лаб.
Шеърим ўқиб бир ҳовуч сувча
Баҳра олармикан бирон қалб?—

Шу рашк мени қийнар бу нафас!..

1958

УША ҚУЕШ ПАРЧАСИ ЭДИ

Қиз йиғинда паранжи отди,
Жизгин бўлди оловда чачвон.
Атроф тўла одамга боқди,
Нақ булутдан чиққан ойсимон.

Ойдай ёрқин йўл олди уйга,
Табассумда нурли кўзлари.
Дилни солиб янги бир куйга,
Ҳамон янграр нотик сўзлари.

Қалбидаги янги ҳарорат
Ҳаёт бўлиб элтар илгари.
Таниш, тор кўчага ниҳоят
Шод отилди чақмоқ сингари.

Ут парчани таниди ота,
Авзойини ўради булут.

Эшик шарт ёпилди,
унинг ортида
Ҳансиради ота ва сукут.

Қиз шодлигин муздай уфурган
Нафрат,

қарғиш нафаси ютди.
Лекин дилда,
қонда қулф урган
Янги олов борлигин тутди.

Тўлқин урган чақмоқ ҳам ҳар чор
Яна топиб кетади йўлни —
На тўсолган суръатини тоғ,
На ютолган булутлар ўтин.

Қиз ҳам шундай
остонасида
Турди тўниб ёпиқ эшикка,
Қуёшдан узилган сайёра
Каби танҳо жигари тилка:

Ўз отаси ўгирди юзин,
Этди уйи,
меҳридан маҳрум.

Тушунчаси нур олгани-чун
Наҳот бўлса лаънатга маҳкум?!
.

...Нотиқ айтган оловли сўзлар,
Нақ юракда кетди жаранглаб.
Тикка чиқди қиз йўлга, кўзлар
Бахмал юлдуз каби чарақлаб,

Чопиб кетди қиз чўғдай бўлиб,
Қулоқ солмай лаънат, фарёдга.
Нур узатган қўлга ишониб,
Ўзин отди янги ҳаётга.

* * *

Хиёл ҳорғин,
 ўтаб хизматин,
Утдай ёниб келади аёл.
Парт бўлишдан қўрққан шу ўтнн
Кутиб олар эшигида чол.

Қари-қартанг ва ногиронлар
Мақтаганда министр қизин,
Ут таптидан қўрққани онлар
Эсга тушиб чол койир ўзин.

Октябрни қизи дер қуёш,
Чол ҳам қалбдан билади энди:
Қизи дилин шер қилган оташ
Уша Қуёш парчаси эди.

1957

МУШОИРА

Гўзал тупроқ узра қуйилди оқшом,
Кундуз олар дам,
Жўшқин мушоира этади давом,
Дўстим, кел сен ҳам!

Бунда узоқдаги дўст бўлар яқин,
Санъат, маҳоратнинг байрами бунда.
Қофия, сўз, мисра баҳслари қизгин.
Юраклар даврага киради бунда.

Қай дил чамани бой, жозиб нафаси,
Кимнинг фикри ўткир, тиран, бокира?
Бу гурунг — шоирлар мусобақаси—
Шарқ шеърий чамани, бу мушоира!

Ҳинд тупроғи узра қуйилгач оқшом,
Кундуз олгач дам.

Жўшқин мушоира этади давом,
Дўстлар бўлиб жам.

Юраклар жўр экан, овоз ҳамоҳанг.
Зарра эҳтиёж йўқ муҳташам залга.
Бу шеър боғига гўзал, ранг-баранг
Қўшиқ солиб келган ҳар шоир дилга.

Нил қудратин жўшиб куйлар бир шоир.
Узгаси Ганг мисол қилар замзама.
Фақат манго нусха ажойиб чодир
Бу гўзал даврага ажиб бошпана.

Бенгал кўрфазидай кўк эди оқшом,
Атрофда табиат оларди нафас,
Ранг-баранг чироқлар шуъласи бесон —
Осмон кўзларида этар эди акс.

Салқин соҳиллардан эсган шаббода
Гоҳ олиб келарди гуллар бўйини.
Гоҳ ҳинду қиз куйин, гоҳ яқин боғда —
Сайраган анвои қушлар куйини.

Лекин ҳоким эди даврада илҳом
Ва жасур қалам.
Жўшқин мушоира этарди давом,
Дўстлар бўлиб жам.

Ўзбек супасидай саҳнада гилам
Чироқда ёнарди гўё камалак,
Меҳру муҳаббатин кўрарди баҳам
Ҳақиқат ва нурга интилган юрак.

Саҳнага чиқарди сипо ва вазмин
Чинор ҳам, ниҳол ҳам шеър чаманидан,
Кекса-ёш ота-ю фарзанддай яқин
Ёнма-ён дўстликнинг бу байрамида!

Шарқнинг ҳам бузилмас одатлари бор,
Ҳиндлар удумига қиламиз амал.
Чордана қурамиз меҳмон ва мезбон
Камалак ранг гилам узра бемалол.

Пойгакда ечилган хил-хил пойафзал,
Менинг назаримда ўзи бир дунё.
Ҳар бири ўзида меҳнат ва гўзал
Элу тупроғини келтирган гўё.

Ажиб Ҳиндистоннинг моҳир, миришкор
Косибин санъатин қилиб намоиш —
Ҳиндлар сандаллари тизилган қатор.
(Сандал дарахтидан ясалган эмиш.)

Жуда соз! Албатта кийиб бирини,
Сафарга дўстлар-ла мен ҳам чиқаман.
Ҳар қўлга тутқазиб халқим меҳрини,
Буюк Ҳиндистонни яёв кезаман!

Хитойнинг бежирим, Боғдоднинг пухта
Оёқ кийимлари турар ёнма-ён.
Қарайман. Цейлон бор ва бошқа жуфтда.
Эрон косибининг санъати аён.

Мўғилча этиклар Панжоб кавшига
Эртак сўзлагандай эгилиб турар...
Кўзлар қувонади инсон ишига,
Шод этар тупроғу меҳнат ва ҳунар.

Сўнгра теваракка сездирмай секин
Мен ҳам ўз туфлимга ташладим кўзим.
Емон эмас, Аҳмад, моҳир, камтарин
Ватандош, ишинга олқиш ўқидим.

Биламан, сенинг ҳам бунда дўстинг бор,
Балки Бомбейда у, балки Кашмирда.
Қаерда бўлмасин худди сен мисол
Яшайди даврада янграган шеърда!

Чодир ичи гавжум, кўзлар мунтазир,
Микрофон олдида давра соҳиби:
Кумушдай сочида жилваланар нур,
Кўзида ёшликнинг сўнмас ёлқини.

Неларни кўрмади бу кўзлар? Юртда
Кўз ёши дарёдай оққанин эслар,
Ирода ва умид тобланиб ўтда,
Қари ҳақсизликни ёққанин эслар.

Энди Ҳиндистони устида офтоб,
Шунинг-чуи ёш, дадил, мунаввар боқар.
Бизни шеър баҳсига қилади хитоб,
Қўшиқ юраклардан дарёдай оқар.

Гўзал таржимондир зангори оқшом,
Ҳар юрак ҳамдам.
Бизнинг мушоира этади давом,
Дўстим, кел сен ҳам

Еллар мисраларни диллардан юлиб —
Миллион йўллар билан бутун элларга
Кетарди гўё бир самимий сайёҳ,
Елқин қанотида дўстлик ва меҳр.
Гўё шарқликларнинг бахтига гувоҳ,
Ғарбни чорлар эди даврага шеър.

Эй латиф, фусункор ҳинд оқшомлари,
Не сеҳр бор эди зангор қўйнингда?
Тингловчи ва шоир ҳаяжонлари
Бир улкан қалб бўлиб тепар тўлқинда.

Янги куй, янги ўй олиб шоирлар,
Даврага келарди, келарди ҳамон.
Дилларни пайвандлар эди сатрлар
Дўстлик, қардошликнинг кўпригисимон.
Еру биродарнинг меҳрига сероб,
Юракдай давримиз борар кенгайиб.

Жафокаш қонига солиб офтоб,
Кўзида қалбининг оқлиги ёниб —
Африка фарзанди ўқийди шеър,
Ирмоқдай қуйилар тинчлик сўзлари.

Ором оғушига кирган бўлар ер,
Ерқинроқ чақнайди кўк юлдузлари.

Сен эрмак эмассан, сен нон, сен ором,
Орзу покиза.

Сен ҳаёт! Ҳаётни куйла сен мудом,
Эй, мушоира!

Сен чорла, овозинг эшитсин жаҳон!
Шеърнинг уриб турган юраги бўлиб,
Ҳаётнинг энг ажиб куйига тўлиб
Давраминг кирсин ишчи ва деҳқон,
Ҳаёт санъаткори энг оддий инсон.

Балки у шеър ёзиб, ўқимаган ҳам,
Ижоднинг лаззатли дарди бегона.
Кураши — қалбида қайнаган илҳом,
Китоби — эрка ишқ, орзу ва ғоя.

Майли, ўрин олсин бу шонли сафдан,
Шоирлар куйига бўлсин ҳамовоз.
Меҳнат-ла яратган саодат, бахтдан
Нақл этган мисралар кенг қилсин парвоз.
Ҳаёт гўзаллиги шеърятининг

Ениқ нафасига тўлсин бу жаҳон.
Хавфдан халос бўлган башариятнинг
Қўшиғин тўқисин озод, тинч инсон.

Даврамиз меҳрга тўлиқ бир олам,
Дўстлар бари жам,
Буюк мушоира этади давом,
Келингиз, сиз ҳам!

1958

ВИСОЛ БАЙРАМИ

Ёзибсанки: «сен томон учдим,
Ялинаман, тонгда чиқ пешвоз!»
Кўз бўлди-ю бутун вужудим,
Кўкда этди юрагим парвоз.

Олиб кетмак бўлган қушинг ҳам
Диллар фармонига келди дуч,
Икки дилнинг меҳридан ўтиб
Қўнмасликка тополмади куч.

Сени гўё қуёшдан узиб,
Ут парчаси сингари тутдим,
Чеҳранг беҳад бахтиёр кўриб,
Ишон, ўзимни ҳам унутдим.

Сен сездингми, бизнинг нафасдан
Қоинотда ортган эди нур.

Ҳатто сочлар қора чўғида
Бахту шодлик этганди зуҳур.

Шодлик сўзин айтиб улгурмай,
Ўтиб кетди бу висол дами.
Лекин дилда икки ёниқ най
Куйлар эди севги байрамин.

Ўзинг кетдинг, қолди хаёлда
Хумор кўзлар, иссиқ боқишинг.
Бир лаҳзали дил айёмидан,
Сира сўнмас ширин ёқишинг.

1953

* * *

Дейдиларки, сени кўрганда
Кўзларимда ёнар жонли ўт,
Уша ўтнинг ёлқинларида
Сендан ўзга бор нарса унут.

Мудом дилга содиқ кўзларим
Ҳақиқатни кўмиши қийин.
Кўзларимда, қонимда кезган
Уша севинч, ўша олов сен.

Майли, ўзинг мендан узоқда,
Лекин дилнинг ўти бўлиб қол.
Менинг куйим эмас тузоқда,
Шеър керакми, жон керакми, ол!

1944

* * *

Бу ҳаётнинг ҳамма тоза, чиройли дами,
Азиз дўстим, мудом сени эсга солади.
Кўзлар амри, юрак эрки, жўшқин ҳис билан
Кеча-кундуз жанг қилмоқдан ақлим толади.

Фақат дилга ошна бўлган ажойиб дамлар,
Туйғуларнинг зид хоҳиши берганда алам.
Кўкракларни тўлдирганда ором ва озор
Бахтсизмидик? Наҳот унут бўлар ўша дам?

1954

КЕЧИР. ҚОЛДИМ ҒАФЛАТДА

Сени бирдан жонсиз кўрдим,
Жоним чиқди менинг-да,
Эс-хушимдан ажраб турдим,
Туйғум кетди сенинг-ла.

Кошки эди мен бошингда
Турган бўлсам ўша дам.
Кирмасмидим мен қонингга,
Бермасмидим жонни ҳам.

Ажал деган бешафқатга
Кошки отсам ишқимни,
Тўлдирсам ҳам кўкни додга.
Сақласам мен бахтимни.

Кошки эди сўнг қўлингда,
Эркаланиб берсам жон.

Сўнги нигоҳ сенда қолса,
Мен кўз юсам беармон...

Яшаш сенинг ҳаққинг дедим,
Кечир, қолдим ғафлатда.
Йўқ эди-ку бўлмоқ маҳрум
Бизнинг илк мунис аҳда.

1944

Ю Л Д У З

Уйда бұғилдиму чиқдим эшикка,
Ер устига чўккан оқшомги туман.
Гўё кўзларимга боққандай тикка,
Яшнарди бир юлдуз худди сенсимон.

Худди сендай узоқ ва сендай ёрқин,
Авжи чеқнаганда сўнади у ҳам,
Бир юпанч: севгимнинг осмонидан
Ўчмасдан ёнасан, эй гўзал ҳамдам!

1944

НЕ БАЛОГА ЭТДИНГ МУБТАЛО

Ўтди ойлар ғам билан оқиб,
Дил тонмади зарра тасалло.
Фироқингда қолдим тутақиб,
Не балога этдинг мубтало.

Кўз очгани қўймади алам,
Бошим қўйсам куйдирар болиш,
Юпатолмас китоб ва қалам,
Мисраларим кўтарар нолиш.

Наҳот шунча маъсум, шундай пок
Севишмоқда алам бор шунча?
Бардош бермас ирода, идрок,
Тамоман лол ақл, тушунча.

Тоғдай бор деб билган юрагим
Қуш бошича қолмади чоғи?

Ғамни енгарман деган сарим,
Яна ортар алами, доғи.

Эриб кетмагандим севгингдан,
Бўлмаслик-чун бахтингдан жудо.
Бирга қолиш учун сен билан
Куяману, бўлмайман адо.

1945

С Е Н Қ А Й Д А С А Н , Ю Р А Г И М

Қалб бұлганда йироқда
Ирода экан ожиз.
Дўстлар ҳам кўп атрофда,
Аmmo мен якка-ёлғиз...

Бирдан қалбим кексариб,
Қон ҳам қочди юзимдан.
Сен сирдошни ахтариб,
Хаёл кетар изингдан.

Қайга кетдинг, юрагим,
Битди бардош ва тоқат.
Суҳбатингдир тилагим,
Дилда ҳасратим қат-қат.

Кўпдир айтажак сўзим,
Ўгитларингга зормен,

Йиғлайсан деб дўстларим
Таъна қилар. Нетай мен?

Совуш бермайди менга
Ёқиб кетганинг олов.
Нетай, етмайман сенга,
Ўртага ташланган ғов.

Ишққа маскан юрагим,
Топиб бер, деб қистайди.
Нима қилай, бераҳм —
Руҳим сени истайди.

1945

КҮРГАНМИДИНГ КҮЗЛАРИМДА ЕШ?

Соғинганда излаб бир нишон,
 Қабринг томон мен оламан йўл.
 Келтирардинг менга бир замон,
 Энди ҳар чоғ мен элтаман гул.
 Келдим. Узоқ қолдим мен сокин
 Сенинг азиз бошингда ёлғиз.
 Осмон тиниқ, эди ва локин
 Парча булут етиб келиб тез,
 Кўкда, менинг бошимда туриб
 Гўё юрагимдай қалқди у.
 Кўзимдаги ёшимни кўриб,
 У ҳам тўкди ёшини дув-дув.
 Биз йиғладик тепангда шу кун,
 Келдингни деб кўтармадинг бош.
 Айт-чи, сен-ла бахтиёр онлар,
 Кўрганмидинг кўзимда бир ёш?

1945

БАҲОР КЕЛДИ СЕНИ СЎРОҚЛАБ

Салқин саҳарларда, бодом гулида,
Бинафша лабида, ерларда баҳор.
Қушларнинг парвози, елларнинг нози,
Бахмал водийларда, қирларда баҳор...

Қанча севар эдинг, бағрим, бу баҳорни,
Ўрик гулларининг эдинг мафтуни.
Ҳар уйғонган куртак ҳаёт берган каби
Кўзларингга сурғиб ўпардинг уни.

Мана қимматлигим, яна баҳор келиб,
Сени излаб юрди, кезди сарсари.
Қишнинг ёқасидан тутиб сўради сени,
Ул ҳам ёш тўқди-ю, чекилди нари.

Сени излар экан, бўлиб шаббода,
Сен юрган боғларни қидириб чиқди.

Езиб кўрсатай деб ҳусн-кўркини,
Яшил қирғоқларни қидириб чиқди.

Топмай, сабри тугаб бўрон бўлди-ю,
Жарликларга олиб кетди бошини.
Фарҳод тоғларидан дарагинг излаб,
Сойларга қулатди тоғнинг тошини.

Қирларга илк чиққан қўйчивонлардан
Қайда шонр дея айлади сўроқ.
Барида сукунат, маъюслик кўриб,
Ҳориб, чарчаб келди, тоқатлари тоқ...

Сўнгра жило бўлиб кирди ётоғимга,
Ҳулкар ва Омоннинг ўпди юзидан.
Сингиб ёш куйдирган заъфар ёноғимга
Секин хабар берди менга ўзидан.

Лекин ётоғимда сени тополмай,
Бир нуқтада қолди узоқ тикилиб.
Яна ел бўлди-ю, кезиб сарсари,
Мендан сўрай кетди қалбимни тилиб:

«Қани мен келганда кулиб қаршилаб,
Қўшиғи мавжланиб бир дарё оққан?
«Бахтим борми дея, яккаш сўроқлаб»
Мени шеърға ўраб суқланиб боққан?

Ўрик гулларига тўнмайди нега,
Елда ҳилпиратиб жингала сочин.
Нега мен келтирган шўх нашидага
Пешвоз чиқмайди у ёзиб қулочин?

Қандай ишққа тўлиб боқарди тонгга,
Камол топтирарди кенг хаёлимни.
Унинг рангдор, жозиб қўшиғида
Мудом кўрар эдим ўз жамолимни.

Қани ўша куйчи, хаёлчан йигит?
Нечун кўзингда ёш, туриб қолдинг лол.
Нечун қора либос, сочларингда оқ,
Нечун бу кўкламда сен паришон ҳол?»

Қандай жавоб айтай, лолдир тилларим,
Баридан тутдиму келдим қошингга.

У ҳам ғаминг билан кезди афтода,
Боқиб туролмайин қабринг тошига.

Аламда тутақиб дарахтга кўчди,
Куртакни уйғотиб сўйлади ғамнок.
Сенинг ёдинг билан елиб беқарор,
Гуллар гунчасини этди чок-чок.

Гулу райҳонларнинг таралди атри,
Самони қоплади майин бир қўшиқ.
Бу қўшиқ нақадар ошно, яқин,
Нақадар ҳаётбахш, оташга тўйиқ.

Баҳорга бурканган сен севган элда,
Овозинг янгради жўшқин, забардаст.
Ўлмаган экансан, жоним, сен ҳаёт,
Мен ҳам ҳали сенсиз олмадим нафас.

Ҳижронинг қалбимда, созинг қўлимда,
Ҳаётни куйлайман, чекинар алам.
Тунлар тушимдасан, кундуз ёдимда,
Мен ҳаёт эканман, ҳаётсан сен ҳам!

1945

ҲАЁТ ЖИЛОСИ

Я на йилдай узун бўлди тун,
Кўзларимга келмади уйқу.
Турли хаёл чулғаб ўйимни,
Ўтдай ёқди бошимни парқув.

Тўшагимда кучсиз ва ҳорғин
Тўниб ётдим хаёлга ботиб,
Девордаги гардиш палакка
Шуъла тушди қуюндай оқиб.

Сўйламади юпанчли сўзлар
Одатдаги дўстлар сингари.
Аммо енгил тортиб нафасим,
Назаримда ғам кетди нари.

Уйга кирган ҳаётбахш жило,
Тишга боқ, деб қилгандай хитоб.

Кўтарилиб дарчадан боқдим,
Оғушига олди офтоб.

Қарадиму, кўзимни ортиқ
Узолмадим тирик ҳаётдан.
Созим, қалбим, қўшигим билан
Мафтун бўлдим мен қайта бошдан.

Ана, қушлар қанотида нур,
Нур-ла ўйнар баргдаги шабнам.
Шу гиёдай, эй азиз офтоб,
Интиламан сен томон мен ҳам.

1946

У Р И К Г У Л Л А Г А Н Д А

Теразамнинг олдида бир туп,
Урик оппоқ бўлиб гуллади...»
Гулни кўриб ишқпараст қалбим,
Минг айтилган дарддан куйлади.

Севги қурғур бунча зўр экан,
Ҳижрон қўшар экан ҳарорат.
Ўлгудайин муштоқ бўлибман —
Висолингга, йўқ чоғи тоқат.

Сени қўмсаб оқшом чоғида
Кириб келдим шу таниш уйга.
Биз бир чоқлар яшаган уйда
Тунаб қолдим хаёл-ла бирга.

Бунча иссиқ, бунча ҳам шинам,
Ёшлик кечган торгина шу жой.

Бунда яшар ажиб онлардан,
Ишқ-ла ўтган тунлардан чирой.

Ҳар бурчаги элитар ҳушим,
Нақадарлик ошно, яқин.
Худди тунда камолга етган
Қўшиғингда чақнаган чақин.

Бунда ҳаёт — илҳом онлари
Қаламингдан тўкилган гавҳар.
Гул бўйини олганда шамол
Рашкка тўлиб тўнган у кўзлар,

Сен тугатгач чанқоқлик билан
Ўқиб мафтун бўлганим ҳаёт.
«Қалай деган» бўлиб термилган
Кўзларингнинг оташи ҳаёт.

Ҳали ҳаёт, такрор ўқиркан
Завққа тўлиб яйраган кўксим.
Юзингдаги улугвор, майин,
Бир жаҳонга арзир табассум.

Бари ҳаёт, муҳаббат каби,
Ҳамма ерда кўринар изинг.

Паррандалар нағма куйида
Жаранглайди товушинг, сўзинг.

Мени ўраб олди ҳаяжон,
Яна ортди севгининг кучи.
Шарқ қизариб, чиқмоқда қуёш,
Олтинланди теракнинг учи.

Сен куйлаган ўрик шу кеча
Бурканди оқ — оппоқ чечакка.
Мен қадрдон хотира билан
Жўнаб кетдим уйимга якка.

1947

СОРИНГАНДА

Қанча бўлди кўрмаганимга,
Эй қалбимнинг дилбари шоир!
Қанча бўлди бирга ўлтириб,
Сўзлашмадик дилларга доир.

Дил-чи, дилим унутиб бўлмас
Ишқ қўшиғи ёзилган китоб.
Хаёл хиёл чертиб ўтдими —
Тоғиб бер деб қилади хитоб.

Иккимизга маълум бир қудрат
Йиллар ўта сенга тортади.
Унутайин дейману, фақат
Дилда унинг ўти ортади.

Ҳам табиат, ҳам дўст, ҳам рақиб,
Барчасини қолдириб доғда,

Кўришсагу, яна тирилса.
Ўша ўлган бўса дудоғда.

Юрагимнинг шоҳи деб сени,
Майли бу гал ўзим тиз чўксам.
Ҳузурингда бахтдан тебраниб,
Ишқ ва соғинч ёшини тўксам.

1950

Х А Ё Л Л А Р

Э й хаёллар, елдай сездирмай
Келасизу, чулғайсиз ўйим,
Ҳатто безган чоғда ҳам ғоят,
Кўксингизга ташлайман ўзим.

Зотан сизсиз бўм-бўшдай ҳаёт,
Дил қанотсиз қуш билан тенгдир,
Ҳатто икков зўрға жойлашган
Хонам сиз-ла осмондай кенгдир...

Тун ухлайди ширин уйқуда,
Ой-юлдузда оқади ҳаёт.
Сиз-чи, мени этасиз мафтун,
Ўйим чулғаб елпийсиз қанот.

Бодом тоғларига чирмашиб,
Излашасиз бирга оҳуни.

Оққуш каби енгил ва кўркам,
Мен-ла кечиб ўтасиз сувни.

Кўз ёшидай тиниқ ҳар булоқ
Табиатга тутар оина,
Мағрур бошин қорга ўраб тоғ
Акс этади бир оппоқ сийна.

Сиз тиклайсиз севги ва илҳом
Уйи бўлмиш оппоқ ўтовни.
Ва эсимга солиб қўясиз,
Ўзи эсдан чиқмас бировни.

Шунда сизга янги ном бериб,
Ҳаяжонда атайман севги.
Юксалтирар дилимни тоғдай
Шу янги ҳис, шу янги сезги.

Маст назар-ла атрофга боқиб
Табиатда кўрман чёрой.
Кун шуъласин қамраб тўлқинга
Шўх кўпириб оқар дарё, сой.

Олтин рангга кириб кўринар,
Дала йўлдан кўтарилган чанг.
Чўл чечагин менга тутқизар
Қирғоқдаги ҳар тош, ҳар харсанг.

Сеҳргарсиз тирик хаёллар,
Сеҳрингизга этасиз мафтун.
Йўқса чўлда қийғоч гулшанни,
Тикандан гул ундирмак нечун.

Оқшом гунча атаб кетганим,
Хандон кулиб боқса эрталаб,
Салқин кеча камол топдирган
Соҳил мендан қилса шеър талаб.

Шунда сизни чечакка ўраб,
Номингизни атайман Илҳом.
Мук тушаман шеър машқига,
Севинчига, дардига дил ром.

Оппоқ қоғоз, кичик бир қалам,
Изланишда ўтиб кетар тун,

Гоҳ севги деб сарлавҳа қўйиб,
Изтиробда ёнаман бутун.

Гўзал оқшом каби сездирмай
Келасизу чулғайсиз бошим,
Гоҳ қийнайсиз, гоҳ яйратасиз,
Туни бўйи бўлиб йўлдошим.

1947

.

ДУСТИМГА

Бугун одатимча тонгла уйғониб,
Дугона, ҳақингда яна сурдим ўй.
Яна эрта баҳор ирмоқларидай,
Менинг кўкрагимла тўлқинланди куй.

Нечунким, ўзингни тонгга ўхшатдим,
Бахтинг ярақлади қуёш сингари.
Сенинг йўлларингни эслатди менга
Уфқдан юксакка интилган сари.

Фақат сен кўрган тун юлдузсиз эди,
Қуёш чиқди, ботди сендан узоқда:
Ҳатто қалбингдаги туғма ўтинг ҳам
Сўнди қора турмуш солган тузоқда.

Сенга Ленин тутган эрк байроғининг
Қип-қизил шуъласи тушгач кулбангга,

Сен ғамгин бошингни кўтардинг аста,
Ўша сўнган ўтинг олди аланга.

Инсонсан, инсондай кун кечир,— деди,—
Бошингдан кўтариб қоп-қора тунни.
Қамашган кўзинг-ла кўрдинг бир умр
Сенга инсонликни берган қонунни.

Сомон йўлидан ҳам узоқ йўл босдинг,
Келиб етишгунча сен бу ҳуқуққа.
Қанча жон, қанча қон, умид, истеъдод,
Қанча Турсунойлар чўкди қудуққа.

Не-не машаққатли йўллари босиб
Чиқолдинг зулматдан ғолиб, саломат.
Тунингга нур киргач, дилингга ҳаёт,
Заҳил юзларингга чиқди малоҳат.

Очиқ кўзлар билан оламга боқдинг,
Ҳаётни танидинг ранг-баранг ва кенг.
Жаҳон ҳам умрида илк кўрди сени,
Эркину, озоду, ҳамма бобда тенг.

Асир умидларинг қулф уриб кетди,
Уфқдан уфққа етди қулочинг.

Сен билан яшнади улуғ мамлакат,
Бахтига жўр бўлди сенинг қувончинг.

Сен — она! Сен битмас ҳаёт булоғи,
Ҳаётни яратган муҳтарам омил.
Улуғ келажакнинг ёш ниҳоллари
Сендан тармоқ ёзиб топар такомил.

Сен — куйчи, пахтакор, олим, тўқувчи,
Юлдузлар илмини билган мунажжим:
Табиат сиридан баҳс этганингда,
Қуръон ҳам, инжил ҳам бари қолди жим.

Сен бахтиёр эдинг. Бошланди уруш,
Эрингни оқшомда жангга кузатдинг.
Тонгда биринчи бор заводга келиб,
Эгасиз дастгоҳга қўлинг узатдинг.

Колхозда тўкин, мўл ҳосил ёйилиб,
Шундай қола берди қўлингга қараб.
Оила таъвиши, уруш ваҳмаси —
Барчаси, барчаси қилди иш талаб.

Ҳар ерда улгурди эпчил қўлларинг,
Ҳафталаб билмадинг уйқу ва ҳордиқ,

Вафо одат бўлди... ҳатто тул қолган
Чоғда ҳам севгинга қололдинг содиқ.

Ғарбдан келган зулмат сўкилди чок-чок,
Сенинг ўғилларинг очган ўт билан:
Ундаги жасорат, муҳаббат, нафрат
Сенинг соф кўксингдан ўтган сут билан.

Елканга юкини ортган бу йиллар
Бутун борлигини кўрсатди яққол.
Ғарчанд сочга қўнди бемаҳал қиров.
Чиройинг, ироданг тополди камол.

Баҳодир халқимиз ғалаба қилди,
Яна изга тушди фаровон ҳаёт.
Паҳлавон элингда бошланди тинч иш,
Яна гуркиради меҳнат ва ижод.

Яна бағринг бутун, кўнгил беташвиш,
Яна орзу-ҳавас, умидлар қат-қат.
Ҳосилдор ерларда, олтин қўлларда
Яралур ҳар куни янги саодат,

Ҳаётнинг борлиғи, бари сеники,
Ҳар қайга узатсанг етади қўлинг.

Сенга кеча-кундуз нур ўзи ҳамдам,
Тўғридир, ёрқиндир ва кенгдир йўлинг.

Дўстим, сен ҳақингда сурарканман ўй,
Сени хотирлатди ўлканинг тонги.
Қушларнинг кумушдай қанотларида
Гўё учиб юрди кулгинг жаранги.

Узингга берилган буюк ҳақ билан
Сен кулгин, қаҳқаҳанг оламга кетсин.
Чамандан тарқалган баҳор елидай
Хориж Шарқ қизининг қалбига етсин.

Балки чақнаб-чақнаб кутар шу елни,
Бир чоқлар худди сен кутган мисоли.
Суқ билан қараса ҳеч ажаб эмас,
Чунки сен ҳурликнинг ёрқин тимсоли.

Дўстим, илгари бос, фақат илгари!
Сени етаклайди ленинча ғоя.
Октябрь бахш этган муқаддас қонун
Буюк ҳуқуқингни қилар ҳимоя.

1949

МАРТ ТОНГИДА

Қорли тоғлар устидан тунни
Секин ҳайдаб зумрад тонг отар.
Нур изидан кирган ёш кунни
Бағри баҳор пойтахтим кутар.

Йўлкаларнинг ойналарида
Олтин мисол ёнади қуёш.
Баҳор ва нур чеҳраларида
Дўстлар менга бўлади йўлдош.

Мана, ўтиб борар олима,
Қадамлари фикридай кескин.
Сочларида ёнади шуъла,
Нигоҳлари кесар тоғ кўксин.

Профессор деб атар халқи
Шу нозанин гўзал жувонни.

Тоғ оҳуси атаса ҳақли
Шоир шеърга ўраб бу номни.

Тупроқ қатин ўрганди узоқ,
Қоялардан, тоғлардан ошди.
Табиатнинг сирин этди фош,
Хазиналар конини очди.

Энди шошар дарсхонасига,
Зафаридан бермоқ-чун хабар.
Сочин сочиб пешонасига,
Қуёш тўлиб шаббода эсар.

Оппоқ тоғлар қори ярқираб,
Тантанада кутади тонгни.
Тоғ пойида гигант комбинат
Қучоғига чорлар жувонни.

Олиманинг кўзларида нур,
Дили ижод ишқи-ла тўлиқ.
Тошкент узра эсиб ел ҳур-ҳур.
Қанотида келтирар қўшиқ.

Бунча гўзал, бу қадар дилбар,
Зафар билан янграган бу соз!
Бу қўшиқда, дўстим, сен ҳам бор,
Шундай олға қиласан парвоз!

1950

П А Р А Н Ж И С И Н И Т А Ш Л А М А Г А Н
Х О Т И Н Г А

Кундай оппоқ йўл ўртасида,
Кутмаганда учратдим сени.
Очиқ, бахтли қизлар сафида
Бу юришинг ранжитди мени.

Узоқ ўтмиш бўлиб кўриндинг,
Савол билан келдим қошингга:
Мен ташлаган паранжини сен
Нечун олиб солдинг бошингга?

Қайда экан бу қора сарқит,
Сақлаб қолмиш қайси ифлос қўл?
Тушунчангни туманга ўраб,
Сени қилмиш паранжига қул!

Сенинг эркинг, ҳаққинг ўғирлаб,
Иродангга занжир солган ким?

Эрк макони бўлган ўлкада,
Нечун қолдинг тутқунликда жим?

Нечун, нечун азиз бошингни
Ўз юртингда эгиб юрасан?
Ҳурлигингни қўлингдан бериб,
Паранжигга кириб юрасан?

Биласан-ку бизнинг ўлкада
Аллақачон тутқунлик битган!
Озод, эркин қизлар таърифи,
Шон-шуҳрати оламга кетган.

Қара, шунча озод хотин-қиз,
Сендан камми ҳусн бобида?
Ҳар бириси бир ёркин юлдуз,
Ярқирайди эрк осмонида.

Кремлда кенгаш қуради,
Прагада тушади рақсга.
Измига тоғ кириб юради,
Табиат-ла кирганда баҳсга.

Очиқ кўзин кўкка тикканда,
Кўринади куппа-кундуз ой.

Идрокини сувга тикканда,
Электрга айланади сой.

Тақир чўлни қилади бўстон,
Унинг номи уста пахтакор.
Биласанми, ҳар тонг-ла элга
Рапорт бериш билан бахтиёр.

Қара, унинг кўксида юлдуз,
Меҳнатидан бўлмиш Қаҳрамон.
Сен-чи, нечун чодир ичида
Қолиб кетдинг азизим, ҳамон?

Айт-чи, дўстим, юзинг яшириб,
Паранжигга ўраб қўйган ким?
Юлдуз каби ёнган кўзингни,
Эрк нуридан маҳрум қилган ким?

Жоним, ўтмиш чодирин иргит,
Тонгдай яшна эрклиларга хос!
Танҳоликни абадий тарк эт,
Ҳур дўстларинг билан қадам бос!

Бу пардани ташласанг агар,
Ойни уялтирар юзинг бор!

Тунга боқсанг тунни ёритар
Юлдуз каби ўтли кўзинг бор!

Бу пардани ташласанг агар,
Кўкрагингга тегади офтоб!
Сеннинг ўзинг таратган нурга
Душманларинг бермай қолар тоб!

Ташла гафлат чодирин, дўстим,
Биз билан юр, оппоқ — оқ тонгга!
Ўзинг гулдай яшнаб ишла-ю,
Юртингни ҳам ўрагин шонга!

1950

Қ О Р

Олча гули баргидай,
Ўйнаб учиб ёғар қор...
Ажаб: қорга қарайман,
Кўзимда яшмар баҳор.

Дарахтларнинг шохида
Қор яшнади худди гул,
Қия тепаликларнинг
Яхида ярқирар ул.

Чана тортган болалар
Телпагида паға қор.
Қийқириб ўйнашида,
Шодлигида бор баҳор.

Баҳор етилар — қорда,
Дам олган ер тўшида.

Баҳор кезар — инида
Ухлаган қуш тушида.

Шоликор, пахтакорнинг
Режасида бор кўклам,
Кумуш либосда яшнаб
Ҳаёт қайнаган ўлкам —

Ешу қариси бари
Дилида қордан виқор,
Олмосдай қор тагидап
Кулади кўркам баҳор.

1952

САЛОМ, МИСР!

Бугун юрагимда жуда кўп қўшиқ,
Ҳаяжондан тилга келмайди калом.
Совет Осиёсин жўшқин қалбидан,
Қаҳрамон халқ, сенга келтирдим салом.

Гарчанд оралиқда денгизлар, тоғлар —
Тошкент Қоҳирага оғадек яқин.
Эрк кўрган қул араб кишанни тор-мор —
Этганда кўзида чақнаган ёлқин
Бизнинг дилга солган қувончли тўлқин.

Мен кўрдим Миср-ла елкама-елка
Суриялик қизлар қурганин ҳаёт,
Қўшиқдай Осиё, қайноқ Африка
Қўлга қўл берганин маҳкам, умрбод.

Порт-Саиднинг эркин, жасур қалбидар
Қуёшга юз тутган ол байроқ кўрдим.

Бу — жангда тўкилган қонлардан ўсган
Истиқбол лоласи жаҳон кўзига —
Миср, танитаркан сени қайтадан.
Жон бериб, мангулик олган ўзига
Қурбонлар хокига бош эгиб турдим.

Қурбонлар хокига бош эгиб мен жим,
Зангор Нил нафасин тингладим шу вақт.
Машҳур қадим Миср гўзал юраги
Мен билан ҳур озод бошлади суҳбат:

Бухоронинг ўлмас санъатларини
Араб устасига не қилди қардош?
Мисрнинг кўк ўпар Эҳромларини
Қай куч қилди кекса Памирга йўлдош.

Не керак онага, гўдакка, элга,
Не учун бу кураш жасурлик, мардлик?
Нил ва мен сўраймиз: гўзал Москва
Ҳамда Қоҳира дер: дўстлик ва бирлик.

1958

САОДАТНИНГ АМЕРИКАЛИК
ХОНИМГА ЖАВОБИ

Менга келиб тегди, бойвучча хоним,
Флор вилласидан ёзган хатингиз.
Ажаб зуккоклик-ла сурибсиз қалам,
Ҳасад ёндирганда қора дилингиз.

Мактуб дилнинг рамзи деганларидай,
Мен ҳам қиёфангиз кўрдим шу хатда.
Ёзибсиз бойликлар... уруш ва яна
Ўзингиз ва менинг унвоним ҳақда.

Билсангиз сиз бошқа, мен бошқа олам,
Сўзларим албатта қилади ҳайрон.
Майли, Совет Шарқи эркин қизининг
Жавобин эшитсин халқлар ва жаҳон!

Сиз ҳам геологсиз, сизнинг унвонни
Отангизнинг беҳад бойлиги берган.

Эрингиз долларн хазинада тахт,
Саройингиз кўкка кўкрагин керган

Фарзандни вужудан ёмон кўрасиз,
Қаритади, дейсиз туғиш аёлни.
Сиздаги билимни берган долларнинг
Жаранги банд этган бутун хаёлни.

Кийим-кечакларнинг йўқдир ҳисоби,
Миллиондан ошади олтин ва безак.
Гулларга ўралган виллангиз тўлиқ,
Хизматингиз қилар қора қул беҳад.

Ишлаш нега керак, умр роҳатда,
Қуллар меҳнатидан оқиб келар пул.
Мана, «Олима-ю» калтабин хоним,
Сизнинг унвонингиз, қиёфангиз шул!

Сиз ўша тақинчоқ долларга банда,
Вилладан дунёга ташлайсиз назар.
Кўзингиз ўйнатар менинг ёш ўлкам,
Ҳусни тўлиб гўё баҳорги саҳар.

Сиз англай олмайсиз бизнинг дилларни,
Тўлдирган зўр кучнинг берган бахтини!
Мана мен геолог, неча йилларки —
Тинмай ўрганаман тупроқ қатини.

Бу озод тупроқда қуллик сўзини
Инсон учратмайди ҳатто лугатда...
Қулликни туғдирган ваҳший бир қонун
Ижод этилади сизнинг тарафда!

Мен қулмас, қулим ҳам бўлмас ҳеч қачон,
Бу зўр оилада бир ҳаёт мавжуд.
Териси қорами, оқми, сариқми,
Совет кишисининг номи-ла машҳур.

Мен ҳам фан доктори, бойвучча хоним,
Мен ҳам бойлигимнинг билмайман чекин.
Менинг парвозимда фан чўққисига
Сиз деган долларнинг қули йўқ лекин.

Мен оддий бир ўзбек чўпоннинг қизи,
Мени фан доктори қилган Ватаним!

Менинг хазинамнинг бойлигин санаб
Бугун Уолл-Стрит уйқудан маҳрум!

Ҳасад-ла сиз тинмай санайсиз лекин,
Ҳисобига етмай куюсиз доғда.
Чунки бу қурилиш, ижодий ишлар
Кундан-кун ўсади азиз тупроқда!

Жаҳон назарида кун сайин ошган!
Дуру гавҳарларнинг асили манда!
Буюк коммунизм бўлиб кўринар,
Жаҳон назарини унга тикканда.

Бу — сўнгсиз қирларни гардишдай ўраб
Ўсган ўрмонларнинг куйдор шовқини.
Янги каналларда қуёш нурини
Қамраб оққан сувнинг кўм-кўк тўлқини.

Чўлда барпо бўлган янги боғ кўрки,
Бу — олтин буғдойлар, зар каби ипак.
Бизнинг оқ олтиннинг хирмони ҳар куз
Ҳар колхозда бўлар кўкка етгудак.

Барчаси бир қуёш нурини эмиб,
Кундан-кун ортади қудрати, кўрки,
Бу — менинг Ватаним, тақдирим, бахтим,
Хазинам аталур Советлар юрти!

Сизда геологга йўқмиш эҳтиёж,
Бу ҳақ! Сизга қиммат бу кунги ўлжа.
Бизнинг Тошкентдаги университетлар
Ҳар йил мамлакатга берар юзларча!

Лекин, буюк ишлар учун бу ҳам кам!
Ҳеч бири ўлтирмас сиз каби беиш!
Дилида жўш урган муқаддас тилак:
Ҳаёт гўзаллигин кўпроқ яратиш.

«Кўксимда хазинам бир қуёш қадар,
Олиб халқингга бер!» деб чорлар ҳар тоғ.
Ернинг қатлаמידан тутқун нефть дер:
«Кўзим оч, айқирай мисоли булоғ!»

Тоғларга биз берган ҳаёт изидан,
Кирав коммунизм ёрқин чироғи.
Мана менинг режам, ҳаёт харитам,
Менинг Ватанимнинг порлоқ иқболи!

Менимча, жаҳонда сиздан йўқ қашшоқ,
Эй дуру гавҳарга кўмилган хоним!
Пардоз қутисида билим ҳам, дил ҳам,
Сизнинг тушунчага ёлғиз пул ҳоким.

Чақалоқ оғзидан келган сут ҳидин,
Менга берган кайфи албат сизга ёт,
Умрингиз боғини урган куз ели,
Боши берк кўчада сиз кирган ҳаёт.

Сизда келажак йўқ, сизнинг кўзингиз
Бу кунги олтину доллар асири.
Сиздай беистиқбол. сиздай беҳаёт,
Уолл-Стритнинг қора тақдири.

1951

У Қ У В Ч И М Г А

Юрак ниҳол олов қўйнида
Енар, кулар, яшнарди шайдо.
Орзу, ҳиснинг соф ўйинида,
Илк шеърларим бўларди пайдо.

Шеъринг мурғак, лекин дилинг соз,
Нафасингда, дедингиз, ўт бор.
Ениб куйлаш шоирликка хос,
Ўсгин, совуш билмагин зинҳор.

Бу оташни бағримдан олиб,
Водийларга, гулларга бердим.
Тўқувчини қўшиққа солиб,
Қўриқ ерлар бағрига кирдим.

Ишқ, ҳақиқат қудрати гўё
Менинг билан тебратди қалам.

Қўшиқларим билмай гаш, риё,
Ошкор кулдим, ошкор чекдим ғам.

Дили шоир хассос бир элга,
Фарзандлигим нақл этар бурчим.
Халқ қалбидай бир гўзал шеърга
Етармикан ҳеч қачон кучим...

Й У Л Д А

Йўл, қишлоқ, шаҳарлар, денгизлар орти,
Гоҳ ерда, гоҳ кўкда, гоҳ сувда йўлим.
Қуроқдай турли ер, инсон ҳаёти,
Турлича ўй, кураш, турлича қўним.

Ҳамроҳим: интилиш, қўшиқ ва меҳр,
Қуёш ё ерсимон йўлдаман ҳардам.
Ҳатто, тун уйқуга этганда асир
Эртага элтади тўшак-кемам ҳам,

Вақтни кишанлашга ҳамон мен ожиз,
Тупроғим ва умрим узра элтар йўл.
Не ёзсам туб-тубдан ҳаётга доир,
Инсоний қалбимнинг тебраниши ул.

ДАРАХТ

Бир дарахт турарди йўл чеккасида,
Шамол урар эди уни муттасил.
Аввал кўк, сўнг заъфар-хазон тусида,
Кўркини йўқотди... ҳамон урар ел.

Кўрғади, букчайди курашда танҳо,
Зилол қонларидан қолмади зарра.
Шамол, шамол саваб қўймади аммо
Илдиз-ла йиқилди охир бир зарбдан.

Энди ел бўшлиқда кезар дарбадар,
Танҳо қурбонининг қақшашин излаб...
Биламан, дарахтдай қуласам агар
Менинг ҳаёт боғим қолмас ҳувиллаб.

* * *

У мр ўтмакда... Укинчдан йўқ из,
Қалб меҳнатга, қаламга чанқоқ,
Гоҳ бахтсизлик ютар бахтимиз,
Лекин ҳаёт дилбардир ҳар чоқ.

Яйратганда яйрадим хушбахт,
Синганим йўқ чалса-да бўрон.
Гарчанд мен бир камҳосил дарахт,
Неъматимда тирикдир ҳис, жон.

Етса дея куйим дўст элга,
Енар излаш ўтида қалам.
Захматкашни олганда тилга,
Эсласангиз зора мени ҳам!

1962

О К Е А Н Д А

Океан, кема, қардош, дўст,
Хурмоларда маймунлар.
Кун денгизда минг-минг кўз,
Нурдай равшан кўнгиллар.

Табиат этган сеҳр,
Қутулмоққа йўқ дармон.
Даврада қўшиқ, меҳр,
Бир сўздан сачрар гумон.

Илҳом, куй бошда ялов,
Тўлқинларда табассум.
Сен Ватан ўғли дарров,
Недан чўчиб қолдинг жим?

Кулгу қочди юзингдан,
Гумонга бўлдингми қул?

Гумон менинг изимдан
Қолмас бўлибманки тул.

Бил, у уйинг, болангдан
Олиб менга бермайди.
Бу — муҳаббат йўлимас,
Дил у кўйга кирмайди.

Сен, гумон денгиздай қуч,
Тўлқин бўлиб от мени.
Танамда қирғоқдек куч,
Енгиб чиқаман сени.

Борлигимча қоламан,
Марҳумим сақлаб омон,
Диллардан жой оламан,
Ўзин кемирсин гумон.

1961

КИМНИ КУТАСАН

Кўзинг мунча йўлда интизор,
Эй, баҳордан баркамол ҳусн,
Изтиробинг дилимга озор —
Ишқ ҳижронин билганим учун.

Сен кутасан кимни, қаердан,
Келаман деб, қилдими ваъда?
Сен кутасан, гулнинг баргидан
Нозик дилинг мустаҳкам аҳдда.

Ишқли қалбнинг қонидай лабнинг,
Ловиллайди маъсум оташда.
Учқун сочар оҳу кўзларинг,
Яширмоқчи бўлганинг ғашдан.

Эй, қалбига риё бегона,
Табиатнинг бокира қизи,

Гўзал оташда ёна-ёна,
Айт, кутганинг нонкўр ким ўзи?

Сўрамайман, узур эй малак,
Бебурд номни олма сең тилга,
Баҳор кўкин безаб камалак,
Бирдан шундай соврулар ерга.

Дилга ором ёрқин юлдузинг
Қаердадир чақнаб турибди,
Севги, вафо ахтариб изинг
Чин бахт ўзи сен деб юрибди.

1961

ҚАТРА

Кўздан, сўздан, қўллардан узоқ
Бу кун сенга тўлар элик ёш.
Гўё майса элик ёшлик нақ —
Элик ёшдай боқади қуёш.

Қалам, қоғоз, ёзув ҳам гўё
Элик ёшли етук ва яқин.
Ҳамма реал, хаёл ва рўё,
Ҳижрон, севги, ёгин ва чақин.

(О, араблар! Тасанно сизга
Ҳикматингиз келди менга қўл.
Дебсиз: «Энг чўнг, узоқ масофа
Дил билан дил аро ётган йўл».

Шу чўнг, узоқ йўл бошиданман,
Интиламан қалб билан қалбга.
Мен шеърдан кўприк ташлайман
Узр айтиб доно арабга).

Понамисол ёриб тақдиринг
Мен кирмайман уйингга зинҳор,
Зеро ҳеч он бахтинг ва меҳринг
Фикринг чулғаб бермадим озор.

Лекин букув дўсту рақиб жам,
Ҳо дўст деб бил, ҳо рақиб деб қув.
Эртакларда бўлгандай мен ҳам
Келдим, бўлиб дилиннга ғулув.

Даркор эмас на пойгак, на тўр,
Қатрага барг ҳам, коса ҳам жой...
Энди сени азоб ва ҳузур
Гирдобига олар ҳойнаҳой.

Бўш қадаҳни қўясан секин,
Шухрат, ҳурмат ва шаробдан маст.
Недур сенга етмайин лекин
Бир нуқтага боқасан лоқайд.

Гўё ҳамма ғойиб бўлгандай
Бирдан ўзинг сезасан ёлғиз.
Қўл чўзасан сипқормак-чун май
Май тутайди ўтсиз, оловсиз.

Тутамоғи этар бетоқат
Ва кайфингдан қолмайди асар.
Чунки қадақ тубида томчи
Бир булбулнинг кўз ёши қадар.

Шаффоф, қуруқ, оташга тўлиқ
Алангасиз туради ёниб,
Унда шодлик, кайфу сафо йўқ
Ичолмайсан бу майни қониб.

Ким билар, у, не? Жигар қони,
Йиғланмаган кўзнинг ёшими?
Е бўсадан ёт лаб фиғонин
Ўт жисмига яширинган нами?

Ё қўрқоқ ишқ, заиф журъатнинг
Икки бошга солган қамчиси.
Е аёлнинг қалби ҳовурининг
Музга тегиб синган томчиси.

Нима бўлсин, шу ятим қатра.
Менман, менман, мен ўзим фақат,
Сен бу туюқ оловдан сақлан,
Ичма, бу май на кайф, на-да бахт!

1962

КОЗОҒИСТОН УЛАНЛАРИ

Юрак ором истаб қолган ҳар дамни,
Кўймоқ мумкин қайси чоҳнинг қаърига?
Ойлаб сукут қилган бу хит қаламни
Ендирайин қайси ғазаб қаҳрига.

Нечун шамол каби тезмас қадамим,
Кўзу қулоқ бўлиб кезмайман тинмай?
Нечун саҳро сўзин, тошлар нафасин,
Дўстлар ўтовларин яшайман билмай?

Умрда ғафлатга қолган нафас йўқ,
Роҳат истагини йўлларга сочгум.
Ана, Ола товдан гўкилар қўшиқ,
Мен қўшиқ гадоси қалбимни очгум...

КУКЧАТОВ

К ўкчатов тавсифин қозоқдан сўранг,
Менинг қалбим кўчиб, қамашди кўзим.
Нур макри, сув акси, ишқдай мовий ранг —
Табиат қулига айландим шу зум.

Бу ҳам кам, юракка чанг солиб ошкор,
Бу ер гўзаллигин чиқди шоири.
«Кўзгу керак бўлса Ойна Кўлни ол,
Бунда сен кўрмаган ҳуснинг бор»,— деди.

Шу Ойна Кўлингнинг тоши бўлай мен,
«Раққоса Қайин»лар ичра йўқолай.
Этакдан, киприкдан, сочдан торт, кейин
Мен ўтли сеҳрингни қўшиққа солай!

Бу ернинг тоғидан замонга боққан
Менинг икки кўзим нақ бир жуфт жайрон,—

Меҳрим қайноқ елдай ёйнилиб кетган —
Уфқни сиғдирсам сиз бўлманг ҳайрон.

Ҳар сўқмоқ чорлайди қўшиқ йўлидай,
Энди қалб кўлдай тинч, қилмас замзама.
Арчаларнинг нурга чўзиқ қўлидай,
Ташна дил ҳар баргдан қилиб куй тама —

Сахро қуёшидай ёнади лов-лов,
Сўзлар алангада қолар пишгали,
Мен боқиб тураман тийрак, беаёв
Ўтдан омон чиқиб дилга тушгали.

Бунда ҳар дил боқар бургут сиёқли,
Тоғдай арслонтўшу булоқдай тиниқ.
Сукути вулқондай олов қаҳқаҳли.
Куйи тубсиз ором, илк ишқдай ёниқ.

Ҳўплам қимизингнинг жаннатдай кайфи
Минг битта баҳорни ёдимга солди.
Қай қиёқ, лолангнинг силади кафти,
Манглайдан умримнинг изи йўқолди.

Оппоқ қиз, ўтовинг дилгинамга хуш.
Дўмбиранг онамдай ширин аллалар.

Танти дўст, машинанг бир кун кетсин бўш,
Ё у кўлга ташла — юрсин парилар.

Олиб кетма, яшил жаннат қўйнидан,
Олий дастурхонга минг қатла узур.
Сахийлик шоҳисан, бу бокира ер,
Мунис нафасидан олайлик ҳузур.

Мезбон оқинимиз тоғдай турар тик,
Қийиқ кўзларида майин қатъият.
— Мушоира кутар овулда!— кетдик,
Шеърятга шеърхон ҳокимдир фақат.

Дил ташлаб, дил олиб мен тушдим йўлга,
Бургут сиёқлида тиниқ ашк қолди.
Қалбим нигоҳлари етмаган куйга,
Юрагимни тирнаб ажиб рашк қолди...

. 1962

У К П А Р Ж И Ғ А Л И .

Т ўкиларми тошлардан томчи,
Е чашмада ўйнар балиқлар.
Сайрарми боз Кулаш эгачи,
Е шоирда шеър етилар?

Куйдай оқиб пардама-парда,
Қизлар келар экан биз томон.
Фурур ва ноз оҳу назарда,
Келбагида ёш Қозоғистон.

Сочлардаги чўлпи шилдирар,
Сулув бошлар укпар жиғали
Чўлпи сири сеҳрга солган,
Устоз куйчи Авезов қани?

Қўшэтаклар сирғилар аста,
Тошу тупроқ гул очар гўё.

Ним табассум, бодом қовоқдан
Дилга оқар ёқимтой зиё.

Оқ бўйинли етти оққушдай
Ендан ўтишади солланиб.
Бир ёш дўстим оташ ташвишда,—
Қолса қайиқчига ёлланиб.

— Кимлар бу соф дала гуллари,
Сўз дағалдай, кўз берар савол.
— Колхозчилар, қўноққа чоғи,
Ё хилватда интизор висол..

Ёш дўст беҳол... Етти муъжиза,
Етти ёққа кетар жилғадай.
Менда қолар шу хол, шу сурат,
Майин, кўркам уқпар жиғадай.

Кўзда сурат, дилимда ёрқин,
Ажиб ўйлар аллалар мени.
Қандай кўркам қизлар авлодин
Хассос диди ва шоир дили!

Бу либосни зинҳор тарк этманг,
• Шу кийимда тушсангиз пойтахт

Олмаота сулувларининг
Маликаси бўласиз албат!

* * *

Эс-эсимда, гўдак чоғимда,
Дўппи кияр эдим жиғали.
Дўст удумин бошда тутмакни
Мерос берган Онамга балли!

Б У Л У Т У Й И Н И

М ен булутни севмаганман,
Қолмаганман тўрида.
Ҳеч ажабмас озсам диндан
Қозоқ Эшик кўлида.

Паға булут изларини
Ушлаб кўрмагандим ҳеч.
Бунда қолсам юзларимни
Ювар эмиш тонг ва кеч.

Ҳарир рўмол бўлиб майин,
Уралармиш бўйнимга.
Тутқизармиш само найин,
Ел қанотин куйимга.

Қуёш нурин ҳовучида,
Ичирармиш чанқасам.

Кийгизармиш камалакдан
Камзул тикиб беқасам...

Мен боқаман ёрқин, кибор,
Булут кезар сарсарак.
У гоҳ туғён қилган хаёл,
Гоҳ ел чуватган ипак.

Кўз олдимда, атрофимда
Кезар тўсиб ер ҳуснин.
Лабларимда, пешонамда
Сезаман муз нафасин.

Кўлда сузар қайиқсимон,
Қурғоқ узра пиёда.
Ер сиғдирмае, қувар осмон,
Қарор топмас қиёда.

Кўк етими, паға булут,
Ўйинингда санъат йўқ.
Сеҳринг агар бўлса унут,
Кўк беғубор, тупроқ тўқ.

Қуёш юлдуз рухсорини
Тўсмайсан кўзимиздан.

Сен тарк этсанг сеҳринг борин,
Деҳқонсан ўзимизда.

Мен қолмайман қучорингда,
Сен изимдан тушасан.
Менинг Она тупроғимда
Дон, сув бўлиб жўшасан.

Бу тупроқда йўқ ятима,
Сарсари йўқ!

Еғиб туш!

Мен қайтаман ерга — элга,
Келгунингча хайр, хуш!..

1963

БАЛХАШ ОҚШОМИ

Меҳмом кутиб ҳорган куни тиниб ишчи
Балхашнинг

Қўнмоқчи ерга оқшом.
Юрагимга навбатини бериб ёниш-балқиннинг,
Уфққа ётди офтоб.

Қуёш, биздан гўзалликни, ўйладингки, яширдинг,
Кечир, бу ўй беҳуда.
Куни бўйи бу ерлилар берган қўшиқ меҳрининг
Кучи дилда буюда.

Гўдак, рақиб, тоғ ухласин, ким ухлар шоир элда,
Юрса бунда илҳоми.
Сахий кундуз тортигиман, балиқчингдай соҳилда,
Тувғон Балхаш оқшоми.

Сувинг эрик сариф мойдай ё Темиртов пўлати,
Ўркач-ўркач тўлқинлар.

Ҳар балиқчи ёққан гулхан оқин ўтовн каби
Мену балиқни чорлар.

Шеър туғилиш они мисол ҳуркмасин дея қармоқ,
Ардоғли чўкаман тиз.

«Балиқ ҳали кўлда сузар, буни ичатур, қўноқ!»
Балиқчи тутар қимиз.

«Бу гал тўрга тушган сенга, бахтингдан кўр,
бойбека!»

Мен шодман мисли гўдак.

Ойли тўлқин гўё балиқ, ортидан дил энтикар,
Бахт қандай бизга керак.

Балиқчи, мен — икки жуфт кўз кўлдан узмаймиз
нигоҳ.

Ой сувда нурли сўқмоқ.

«Бахтинг адим экан»,— дейди қармоқни тортиб
қозоқ

«Улжанг улкан, ол қўноқ!»

Ийя, қардош. бахтим гўзал, ўзбек элатим сиёқ,
Улкам ҳар нарсага бой.

Бойвуччангни бошлаб бориб, бизларга ҳам бўл
қўноқ.

Ҳадя қилай сенга той...

Икки қўллаб берар балиқ — нақ уч ойли қўзидай,
Мунгли боқар жонталаб.
Тўлғанади, тангаларда ой сочилган юлдуздай,
Шўр ел эсар тик қараб.

Ижозат бер! Яшаб юрсин ҳаёт кўлига ташлай,
Қўшиқ севар озодлик.
Ишқли қизнинг табассуми йигит қалбга
синггандай,

Тўлқинга шўнғир балиқ.

Балиқ қолсин, тангасида, ярқираган толени
Кетаман юртга олиб,
Нур сўқмоқда кўрсанг бехос, юлдуз танли
балигни

Тутма сен қармоқ солиб.

«Жақси, ташла, бизнинг юртдан ҳар тун сенга
айтсин куй,

Ой-мактубдан ўқиб юр!»
Меҳнат, ҳаёт дўстлик мадҳин ўқимоқ-чун оқшом,
тун,

Бедор ўтай бир умр...

Қ А Р М О Қ

Қозоғистон, қармоғинг
Сеҳр экан тушиб қолдим.
Балиқмасман, қурғоғинг,
Қуёшингдан тоб олдим.

Мен меҳр қармоғига
Ўзим келиб тушаман.
Чунки, ҳис туғенидан
Жон топаман, жўшаман.

Қармоғингни чуватиб,
Тўқидим ундан ўлан.
Зора бир ўтовингда
Қололсам ўлан билан.

1962

О Н А К У К С И

Арман Севан кўлин Она кўкси дер.
Суқ ва қўмсаш билан интилдик чанқоқ.
Меҳру иззатини шу ерга йиғиб,
Қуёшга кўтармиш Онани тупроқ.

Ер бекаси гўё улкан ҳовучда,
Зангор тўлқинлардан куй тинглар шамол.
Ҳар заррасин елдан юлиб курашла,
Тупроқ томирига бераркан ҳалол.

Дейдилар Севаннинг туби бир дунё,
ГЭСлар олар эмиш шундан кўзга нур.
Шундан пушти рангли ўлкада зиё,
Шундан шоирдаги жарангдор ғурур.

Биз кўлга боқамиз,
Кўл Онамисол.
Оромбахш табассум силар чеҳрасин.

Чарчоғин яширган онадай хушҳол,
Лекин юз теграсин ўраган ажин.

Ҳаёт бағишлашнинг бахти билан маст,
Она ўз умрининг гамин ермиди?
Болам, мени ўйла, қуриб бораман.
Меҳринг наҳри билан яшат, дермиди?

1963

М Е Н Ч И З О Л М А Г А Н С У Р А Т

Мен йўлдаман, тинмагур юрак,
Янги шодлик, қўшиққа чанқоқ,
Ҳамма ерни кўрмоғим керак,
Гўё менга ҳамма ер муштоқ.

Қишлоқларни кездим, борлигим
Жарангли дам сеҳрига мафтун,
Ватандош, сен бахтиёрлигим,
Сенсиз на куй, на ҳаёт бутун.

Қаҳрамонни чақирдим, ёндан
Товуш берди колхозчи аёл.
Еллар ювган юзида илҳом —
Мен ёзажак куйдан баркамол.

Офтоб олган дурра, чанг этик,
Дала, қуёш саховати бу!
Кўзи ўта боққан қалб етук —
Замон ўзи! Ташвиш ҳам сулуви!

Нурланади дағал бармоқлар,
Кўзларидан жон олар қўшиқ,
Қонидаги янги ирмоқлар
Замзамасин чизишга ранг йўқ!

Жасоратнинг баёни қай ранг,
Доноликнинг белгиси қай сўз,
Суҳбатда шеър ўқигандай
Юксаламан мен ҳам изма-из.

Ўз бахтидай вазмин бу зотда
Парпировчи қанот кўраман.
Ҳаёт ўзи, ўзи ҳаётда,
Мен ҳаётни чизмак бўламан.

Мен чизаман... нон, севги, меҳнат,
Дўстдай азиз аёл суратин.
Шу камтарин, шу улуг санъат,
Менинг юртим, менинг шуҳратим.

1961

М У Н Д А Р И Ж А

Ўз тўғримда	5
Юрагимга яқин кишилар	11
Мен коммунистман	15
Юртимни куйлайман	18
Олтин куз	23
Тун	25
Сенинг мақтовинг	28
Ҳижрон	30
Палак	31
Уни Фарҳод дер эдилар	33
Сенинг мафтунинг	50
Она	52
Чўпон	55
Ўғлим, сира бўлмайди уруш!	58
Рашк	61
Ўша қуёш парчаси эди	64
Мушоира	68

Висол байрамы	77
«Дейдиларки...»	79
«Бу ҳаётнинг...»	80
Кечир, қолдим ғафлатда	81
Юлдуз	83
Не балога этдинг мубтало	84
Сен қайдасан, юрагим	86
Кўрганмидинг кўзларимда ёш?	88
Баҳор келди сени сўроқлаб	89
Ҳаёт жилоси	93
Урик гуллаганда	95
Соғинганда	98
Хаёллар	100
Дўстимга	104
Март тонгида	109
Паранжисини ташламаган хотинга	112
Қор	116
Салом, Миср	118
Саодатнинг америкалик хонимга жавоби	120
Уқувчимга	126
Йўлда	128
Дарахт	129
«Умр ўтмакда... Укинчдан йўқ из»	130
Океанда	131

Кимни кутасан	133
Қатра	135
Қозоғистон ўланлари	138
Кўкчатов	139
Укпар жиғали	142
Булут ўйини	145
Балхаш оқшоми	148
Қармоқ	151
Она кўкси	152
Мен чизолмаган сурат	154

На узбекском языке

ЗУЛЬФИЯ

СТИХИ

Гослитиздат УзССР — Ташкент — 1963

Редактор *Зоҳиджон Обидов*

Рассом *П. Д. Воронкин*

Расмлар редактори *Г. П. Бедарев*

Техн. редактор *Н. И. Курилова*

Корректор *М. Аҳмадохунов*

* * *

Босмахонага берилди 1963 й. Босишга рухсат этилди 30/IX 1963 й. Формати 84×108/16. Босма л. 2,5. Шартли босма л. 4,1. Наҳр. л. 3,77 Тиражи 10 000. P02664. Индекс: *поэзия УзССР* Давлат бадий адабиёт нашриёти. Тошкент, Навоий кўчаси, 30. Шартнома № 36/63.

* * *

УзССР Маданият министрлиги Узг.лавиздатининг Ихгисослаштирилган ҳарф терув фабрикасида тайёрланган матрицадан 1-босмадонасига босилди. Тошкент, Ҳамза кўчаси, 21. Заказ № 1101 1963 й. Баҳоси 38 т.

Ўз2
3—91

Зулфия.

Шеърлар. Т., Ўзадабийнашр, 1963.
160 бет; 1 в. портр. («Ўзбек совет шоирлари
кутубхонаси» серияси). Тиражи 10 000.

Зульфия. Стихи.

Ўз2